

ACV

Nr. 3

7. VEEBRUAR

1925

Kindral Laidoner naise ja pojaga.

Foto Vannas.

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käikivi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammisaare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. Hind 150 mk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka meemuaarid. Hind 225 mk.
- Sõda Landeswehriiga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenule.** Luuletused vabadussõja kanglastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Tulilill.** Veste. O. Luts. Hind 160 mk.
- Väikelinn.** Richard Roht. Hind 80 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev koit.** Romaan Ameerika dollarimaalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malailaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Psühholoogia pääjooned.** I osa. Dr. H. Höffding. Tõlkinud K. Freiberg. Hind 130 mk.
- Valitud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Endla-Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
E. RAUDSEPP
VÄLJAANDJA
TALL. ESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA 2 NÄDALA TAGANT

III AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÖNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

JUMALAEMA VEIDERDAJA.

Anatole France'i jutt. Tõlk. —x.

Kuninga Louis ajal elas Prantsusmaal vaene laadaveiderdaja pärit Compjenist, nimega Barnabe, kes rändas linnast linna, näidates jõu ja osavuse kunsttükke.

Laadapäevadel laotas ta oma vana, kulumud vaiba avalikkudel platsidel maha ja, meelitades esialgul laste ja hulguste tähelepanu oma lõbusate naljadega, mis olid õpitud ühest õige vanalt veiderdajalt ja milles ta kunagi midagi ei muutnud, võttis ta ebaharilikke seisendeid ja hoidis seejuures tinataldrükuid nina pääl tasakaalus. Huik vaatles teda esialgul ükskõiksest.

Kuid kui ta kätel käes ja pää alaspidi kuut päikese käes säravat vaskmuna õhku pildus või kui ta end tahapoole painutades, nii et pää kandu puudutas, oma kehale täieliku rõnga kaju andis ja selles asendis kahe-teistkümmet noaga shongleeris — jooksis imetuse sosin läbi vaatlejate ja vaskrahasid pudenes vaibale.

Vaatamata selle pääle oli Barnabe elu, nagu enamusel oma andest endid elatajatel, äärmiselt raske.

Oma palehigis endale leiba teenides kandis ta enam kui oma osa neist muredest, mis meile on määratud kanda meie esisa Aadama eksimuse läbi.

Päällegi ta ei suutnud töötada nii palju, nagu oleks tahtnud. Et näidata oma paremaid võimeid tarvitas ta, nagu puud õite ja vilja kandmiseks, päikese soojust ja valgust. Talvel oli ta nagu lehetu puu ja nagu pool-surnu. Külmanud maa oli kõva veiderdajale. Ja nagu rohutirts, kellest kõneleb Marie de France*), kannatas ta halvast aastaajast külma ja nälga. Kuid kuna ta oli lihtsameelne, siis kandis ta oma viletsust kannatlikult.

Ta polnud kunagi jundlenud rikkuse algpõhjuste ja inimsaatusete erinevuste üle. Ta oli kindlas veendumuses, et kui see ilm on halb, siis ei või teine ilm igatahes olla paha, ja see usk kandis teda. Ta ei järgnenud peitistele ja uskumatutele vigurdajatele, kes müüvad hinge kuradile. Ta ei pruukinud kunagi kurjasti Jumala nime; elas ausalt ja kuigi tal omal polnud naist, —

*) La Fontaine'i valm.

ei igatsenud ka oma ligimese oma, sest naine on tugevate vaenlane, nagu loeme Simsoni loost pühakirjas.

Õieti ei olnudki ta loomu poolest just iseäranis lihaliste kalduvustega ja ennemini oleks tal raskeks läinud keelduda viinast kui naistest. Ta oli hääsiidamik, jumalakartlik ja Piha Neitsit õrnalt austav.

Ta ei unustanud kordagi kirikusse sisse astumast, Jumalaema ees põlvitamast ja palumast järgmist palvet: „Taevane Valitsejanna, võta hoolt kanda minu elu eest, seni kui Jumal Isa tahab, et ma sureksin, aga kui ma surnud olen, äita mulle taevariiki pärida.“

*

Kord õhtul, ihe vihmase päeva järele, kui ta läks mokrana ja rõhutuna, kandes kaenla all valbasse mähitult oma vaskmuna ja otsis õhtusöögist loobudes õõmakaiks mõnd küüni, nägi ta teel munku, kes läks sama teed ja kes teda viisakalt tervitas. Kuna nende tee oli ühine, hakkasid nad üksiteisega kõnelema.

— Sõber, ütles munk, millest tuleb, et teie üleni olete riietatud rohelisse? Kas vahest mitte sellest, et kujutate mõnd narri mõnesuguses müsteeriumis?

— Oh ei, isa, vastas Barnabe. Nagu te mind näete, on mu nimi Barnabe, ja olen ameti poolest veiderdaja. See oleks parim amet maailmas, kui ainult saaks igapäev süüa.

— Sõber Barnabe, noomis munk, valvake oma sõnade üle. Pole paremat seisust, kui mungaseisus. Selles laulate teie au Jumalale, pühale Neitsile ja kõikidele pühimustele, sest mungaelu on vahetpidamata laul Issanda kiituseks.

Barnabe vastas:

— Mu isa, tunnistan, et rääkisin nagu rumal. Teie seisus pole võrreldav minu omaga ja kuigi on teatud teened tantsimises, mille juures hoitakse nina pääl tasakaalus väikest raha kepikese otsas, siiski ei ulatu need teened lähedalegi teie omadele. Ma tahaksin väga, mu isa, laulda igapäev liturgiat, eriti just Jumalaema auks, keda ma üliväga austan. Ma loobuksin näameelega oma

V. Kangro-Pooli joonist.

kunstist, millega mind tuntakse Suassonist Boveeni enam kui kuuesajaks linnas ja külas, et mungaseisuse pärida.

Munk oli liigutatud veiderdaja lihtsameelsusest ja kuna tal ei puudunud läbinägevust, tundis ta Barnabest ühe neist häätahtega inimestest, kelle kohta Lunastaja on öelnud: „Rahu olgu teiega maa pääl,“ seepärast vastas ta temale:

— Söber Barnabe, tulge minuga, ma toimetan teid kloostri, milles olen eestseisjaks. See, kes juhtis Egiptuse Maarjat kõrbes, saatis mind ka teie teele, et teid viia lunastusele.

Nii sai Barnabest munk. Kloostri, kus ta vastu võeti, ületasid kõik mungad üksteist püha Neitsi teenistuses ja igaüks pühendas selleks kogu oma osavuse ja kõik oma anded, mis nalle Jumala poolt olid kingitud.

Eestseisja kirjutas omasoodu raamatuid, mis seletasid kõikide skolastika sääduste järele Jumalaema voorusi.

Vend Moorits kirjutas vilunud käel need käsikirjad puhtalt ümber.

Vend Aleksander maalis sinna juure peeneid miniatiüre. Nendel võis näha Taevast Kuningannat istumas Saalomoni troonil nelja lõviga jalutsis, kuna seitse tuvikest lendasid ta hilgusrõngast ümbritsetud pää kohal, tähendades Püha Vaimu seitset andi: kartust, usklikkust, teadust, jõudu, nõuandmist, mõistust ja tarkust. Tema kaaslasteks kujutas ta kuut kuldjuukselist neitsit: Alandlikkust, Voorust, Kasinust, Viisakust, Neitsikkust ja Sõnakuulelikkust.

Ta jalge ette paigutas maalija kaks alasti, täitsa valget väikest kujukest paluvas seisendis. Need kujutasid hingesid, kes palusid talt, muidugi mitte ilma tagajärieta, Tema kõigearmulisemat eestkostmist.

Teisel leheküljel kujutas vend Aleksander Eevat Maarja vaatega, et väljendada ühel ajal nii pattu kui ka lunastust, langenud naist ja ülendatud neitsit. Võis veel imetleda neis raamatuis Elava vee kaevu, Allikat, Lilliat, Kuud, Päikest ja Suletud aeda, millest on kõnelnud pühakirjas; Taeva väravaid ja Jumala riiki ja säälsamas ka jälle püha Neitsi kujutlusi.

Vend Marbot oli nähtavasti üks kõige õrnamaist püha Maarja lastest.

Ta voolis vahetpidamata kivist kujusid, nii et ta habe, kulmukarvad ja juuksed olid tolmust valged ja silmad pilgutasi ja vesitsesid vahetpidamata; kuid ta oli täis jõudu ja rõõmu oma vanas eas ja nähtavasti hoolitses paradisi Valitsejanna oma lapse vanaduse eest. Marbot kujutas teda istumas troonil, pää ümber kalliskividest hilgusrõngas. Ja iseäranis hoolitses ta selle eest, et mantli palistus alati ulatuks katma Neitsi jalgu, sest on öeldud: „Mu armuke on kui üks suletud aed.“

Vahest aga kujutas ta teda lapse õrnade näojoontega, mis näisid nagu ütlevat: „Issand, Sina oled minu Issand!“

Oli veel kloostriks pääle selle poeete, kes kirjutasid ilikauni Neitsi Maarja auks proosat ja hüüme, ja oli isegi keegi Picard, kes tõlkis Jumalaema imeteod rahva-keele ja riimitud värssidesse.

* * *

Nähes niisugust üldist ülistamise agarust ja selle ülikkaid tagajärgi nuttis Barnabe oma oskamatus ja lihtsuse pärast.

— Oo, õhkas ta kõndides üksinda kloostri väliseses, varjulises aias, ma olen ütlemata õnnetu, et ei või nagu teised vennad, väärikselt ülistada püha Jumalaema, kellele võlgnen oma siidame õrnuse. Oh, ma õnnetu, ma olen lihtne inimene ja ei oska kunste, ja mul ei ole Teile teenistuseks, aulik Neitsi, ei õpetlikke jutlusi, ei kõikide sääduste järele kirjutatud pühendusi, ei peeneid joonistusi, ei hoolsasti voolitud kujusid ega ka värssides kirjutatud ja siledasti voolavaid kuuletusi.

Nii ta halises ja andus kurbusele. Ühel õhtul, kui mungad kõneluses üksteisega oma pühkeiega veetsid, kuulis ta kõneldavat ühest usklikust, kes ei osanud midagi pääle Meie Isa palve. Seda munku põlati tema rumaluse pärast; kuid kui ta suri, kasvasid tema suust välja kuu roosi Maarja nime kuue tähe auks ja tema pühadus sai seega ilmsiks.

Kuulates seda lugu imetles Barnabe veel enam püha Neitsi hääduse üle; kuid selle õndsas otsa kirjeldus ei suutnud teda veel rahustada, kuna tema süda oli veel täis tegutahet ja ta tahtis, saagu mis saab, oma usinust taevasele Neitsile selgeks teha.

Ta otsis selleks abinõusid, ilma et neid oleks leidnud, ja muutus sellepärast iga päevaga nukramaks. Kuid ühel hommikul ärgates üsna rõõmsana jooksis ta kabe-

lisse ja viibis sääl üksinda mitu tundi. Ta pööris tagasi alles lõuna eel.

Sellest päevast alates läks ta igapäev selleks ajaks kloostri kabelisse, kui see oli tühi, ja saatis sääl mööda peaaegu kogu selle aja, mis teised mungad pühendasid vabadele kunstidele ja käsitöödele. Ta ei kurvastanud ega nurisenud enam.

Niisugune imelik ülalpidamine äratas munkades uudishimu.

Mungad hakkasid omavahel küsitlema, miks vend Barnabe nii sagedasti üksildub. Eestseisja, kelle kohustuste hulka kuulub valvata oma vendade ülalpidamise järele, otsustas Barnabet tema üksindumise ajal vaatama minna. Kord, kui Barnabe oma hariliku kombe järele end kabelisse oli lukutanud, tuli eesistuja kahe kloostri vanakese saatel ukseprao läbi pilluma, mis sünnib sees.

Nad nägid Barnabet, kes seisis püha Neitsi altari ees

pää alaspidi, jalad õhus, ja shongleeris kuue vaskmunaga ja kaheteistkümmne noaga. Ta tegi püha Jumalaema auks kõiki neid kunsttükke, millega ta varem eriti kiitust oli teeninud. Mõistmata seda, et see lihtne inimene sel viisil kogu oma talendi ja oskuse püha Neitsi teenistusse esitab, karjusid mõlemad vanakesed pühaduse teotamisest.

Eestseisja tundis küll Barnabe puhast hinge, kuid ta arvas teda olevat sattunud hullumeelsusse. Nad valmistasid kõik kolm teotajat kirikust välja tirima, kui nad korraga nägid Jumalaema altariastmetelt alla astuvat ja oma kollase mantli servaga oma veiderdaja otsalt tilkuvat higi pühkivat.

Siis hüüdis eestseisja, heites kivipõrandale kummuli, järgmised sõnad:

— Öndsad olgu lihtsameelsed, sest nemad peavad Jumalat nägema!

— Aamen! vastasid vanakesed suudeldes maad.

Neli luuletust.

Juhan Jaik.

Kodumetsan.

(Kiri.)

Taas ma siin . . . Vanad tuttavad puud
Tuttav ka iga lind.

Jutustan neile midagi uut:
Armastan sind.

Igal linnul nüüd pöörane rutt —
Lendab teistele vestma;

Tean, et minust nüüd jutt
Metsas kaua saab kestma:

Rähni punane tutt
Punab veel enam,

Milleks hõiskab nii vutt —
Häämeel tal kenam!

Hää siin. Mu vanadel sõpradel
Armastus igan on eon,
Lepaleht tiliseb — tilluke kell,
Ämblik on võrkude veon.
Iga käbile „armastan sind“
Suudlen, hoiden neid peon,
See jääb neil püsima pärast ki mind,
Mäletan sind sellen teon.
Linnule sedeli „armastan sind“
Igale kaela ma seon
Uueks noodiks. Kui laulab veel lind.
Li, sinu kiituseks see on! —

Sonett.

Kes pani unen käe mu otsaette?
See oli ime, toibuda ei saa.
Ta häälgigi jäänud kõrva kõlama,
Kui langeks lehilt kaste ojavette.

Tõi kaasa lehepärgi, vanikkette.

Lõid kirsioilmed valged särama . . .

Ja oli kurb, et siin nüüd ära ma . . .

Ma ärkasin — ja selles leidsin pette.

See olid Sina, tunnen nüüd Su ära,
Kus astud Sina, kergem kevadkastest,
Sääl aasalilled tärkavad Su astest.

Sa kevadpäikse heldem, õrnem sära,
Sa sünge meriranna valge vahuvöö,
Sa ingel hele üle musta öö!

Koduteel.

Jäänd kaugete ju Antsla jaam,
Rong varajane tõi mu sinna.
Siit jala edasi võin minna
Sammsammult ikka lähemale
Mu mälestuste imemaale.
Ta näib ju — avar panoraam,
Maal, mille ümber kuldne raam:

Mäelt kuule käti võiks ulatada.
All, mustad nagu künnimuld,
On kuusemetsad, idan aga
On taevas leegin võrratuman,
On taevas võimsan aokuman,
Kui pärl Pärtijõest, kui kuld,
Kui purskaks Munamägi tuld.

Ei tahaks astuda siit alla.
On koidukiired tõstnud käed
Mu poole, imestades näen —
Mu kohal taevaski on valla;
Ja läbi ilma otsatuse
Ja üle orge sügavuse
Toob ingel mulle unustuse.

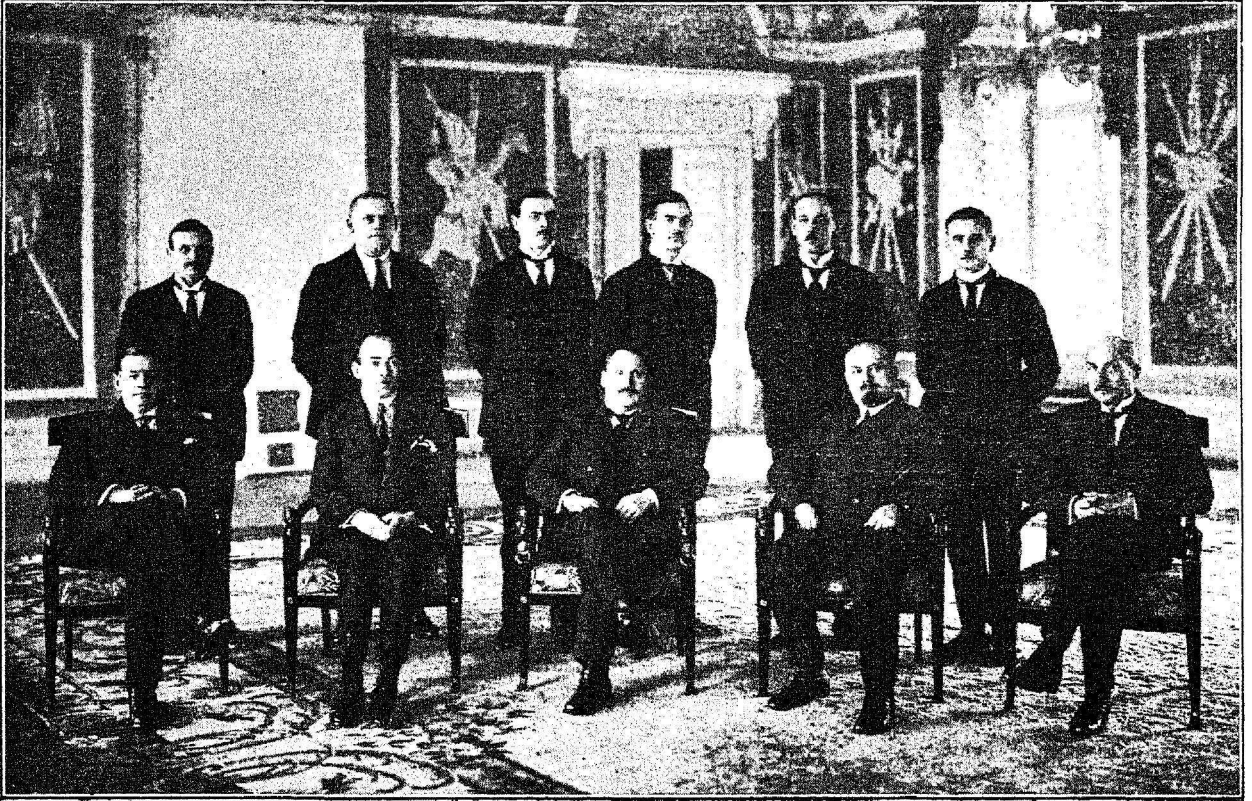
Ju sahisevad lepalehed.
Nüüd ärkab mäekülgi elu
Ja karjakelli helistelu.
Tööd võitma ruttaman on mehed.
Päev saabund jälle ilon vastsen;
Näe — jäävad pikad jäljed kasten,
Kus ruttab külvur virgalt asten.

*

Kaua kaugel ju püsit...
Igatset jaama
Sädelev rong minu tõi...
Siia pidin ma saama!
Ootan, kas küsid, —
Kas Sulle ütelda võin,
Mis tõin ma endaga kaasa,
Mida Sinule kingiks ligi
Kannud nii kaua ja korjand;
Mida hoidnud ma Sulle,
Millest ma ometigi
Sõna ei saa üle huule;
Mida omalegi salgand ja varjand,
Mida ei leia Sa
Reisipaunan ei taskun,
Mida võid aimata Sa,
Kui Su käele ihaga
Suudluseks laskun.

Vold. Kangro-Pooli joonist.

Vabariigi valitsus.

Foto Vannas.

Istuvad (vasakult); B. Rahamägi (haridusminister); K. R. Pusta (välisminister); J. Jaakson (riigivanem); K. Virma (teedeminister); R. Gaabrel (kohtuminister). Seisavad: J. Soots (sõjamin.); A. Kerem (põllutöömin.); Kr. Kaarna (töö- ja hoolekande min.); L. Sepp (rahamin.); K. Einbund (sisemin.); K. Ast (portfellita min.). Ülesvõtte Toompää lossi valges saalis.

PÜHAD.

JUHTUMINE BEVERDALIST.

Knut Hamsuni järele -op.

Suur saan libiseb kiiresti mööda teed ja kellad helisevad. Külmutus, lumi ning tähed.

Noonpaar istub saanis. Nad ei kõnele; kõik, mis mees kõneleb, jätab naine vastamata. Silla juures, kus tuul ägedalt puhub, küsib mees, kas ta ei külmeta. Naine vastab jonnakalt, et tal on külm. Kui lagedal väljal sõidetakse, ütleb mees:

— Noh, nüüd oleme varsi päralt.

Tõepoolest jõudsidki nad varsi pärale, paistisid juba tuled suure talu akendest. Õues seisis noormees, vanem tööline.

— Tere õhtust, Brede, — tervitasid teda fulijad.

— Tere õhtust, — vastab tööline ning tahab hobuseid ära viia.

Noor naine astub saanist, võtab kinda käest ja ulatab töölisele kätte. Nad tundsid teineteist. Naise käsi on külm, mehel tuline. Nad ei kõnele, mees vaid ütleb:

— Nagu näen, on see Marta.

Naine kaob säälsamas oma mehega majja, kuna Brede viib hobused talli.

Mõne minuti pärast astub Brede kööki ja istub pikale pingile. Ta on kõrge kasvuga, tugev noormees. Müra ja naer kostab tubadest kööki; tüdrukud hoolitsevad südikalt õhtusöögi eest; näha, et majas on pidu.

Uks avaneb ja sisse astub Marta. Ta tere- tab teenijaskonda ning silitab koera; seepäale pöördub Brede poole ja palub teda oma kinda, mille kaotas, üles otsida, olevat vististi all saanis. Sellal kui ta kõneleb, langeb ta näole lambivalgus: ta on noor, valgevereline, priske naine. Brede vaatleb teda minuti ja läheb vaikides välja.

Hetke pärast läheb ka Marta välja. Ta kohtab Bredet saani juures.

— Kas sa ei leidnud mu kinnast? — küsib ta.

— Ei, — vastab mees.
 Mõlemad otsivad veidi aega. Naine sõnab:
 — Sa pole palju selle aasta jooksul muutunud.
 — Aga siiski, — vastab mees: — see oli pikk aasta!
 — Jah, — sõnab ka naine: — see oli pikk aasta. Ja sa ei käinud kordagi meie pool ääres.
 Nad ei leia kinnast. Nad seisavad trepil. Mees ütleb:
 — Sa külmetad, Marta, sa oled nii kergelt riietatud.
 — See on ükskõik, — vastab see tasa.
 Tuleb välja naise mees. Ta nägu on lõbus ja naljakas, ta ei joonud mitte ainult ühe klaasi. Marta vaatab ta otsa peaaegu vaenulikult ja läheb kohe maija.
 — Tule sisse ja joo meiega üks klaas, Brede, — ütleb mees hääsüdamlilikult.
 Nad mõlemad lähevad kööki ja neile ulatatakse pudel. Pääle kolmandat klaasi keeldub Brede veel edasi joomast, kuid mees ei lakka sundimast. Siis jooab ta veel neljanda klaasi, sööstub äkki üles ja kaob köögist.
 Ta läheb peretuppa. Sääli istuvad kaks teist töölisi ja mängivad kaarte ainsa küünla valgusel. Kell on kaheksa ligi.
 Brede istub kaugemale. Ta kuuleb lähenevaid samme kuuris. Tullakse sööma kutsuma, — mõtleb ta. Ent tuli Marta.
 — Aga kas sa ei mängi kaarte? — küsib ta Bredelt.
 — Ei, — vastab see.
 — Siis aita mind õues, — ütleb ta.
 Brede järgib talle.
 — Mäs sul vaja? — küsib mees.
 Naine ei vasta. Kuuris on pime. Naine võtab mehe käe ja mees tunneb, kuidas ta süda peksab.
 — Kui hää, et sind jälle näen, — ütleb naine.
 Brede ei vasta sellele.
 Naine küsib:
 — Võib olla, ei taha sa minuga enam tege-
 mist teha?
 — Ei, — vastab mees: — mine parem koju, Marta.
 Mõõdub minut, järsku vallandab ta mehe käe, lükkab ta endast ja karjub end unustades:
 — Jah, mine, lase mind!
 Mees seisatas, segane ja hämmastunud. Ta vaatas õue, naine aga oli juba kadunud.
 Siis kutsuti õhtust sööma. Brede läks kööki ja istus ühes teiste töölisega pika laua taha. Söögi ajal tuleb jälle Marta mees viinapudeligas. Ta nägu oli veel kahvatum ja ärevam, kuid ühtlasi ka lõbusam; ta kostitab kõiki, kuid iseäranis

Bredet. Kööki tuleb ka Marta, ta naerab ja naljatab mehega.
 — Kalla veel Bredele, — ütleb ta.
 Mees kallab. Brede jooab klaasi klaasi järele; äkki ütleb ta:
 — Miks pean ma nii palju jooma?
 — Joo, — vastab mees.
 Brede tõuseb vihaselt laua äärest, haarab oma mütsi ja kaob kiiresti.
 — Ta järele! — karjub Marta. Kõik naeravad. Marta järgib talle, ta mees jookseb laia naeruga ta järele, pudel käes. Ikka enam rahvasi tuleb majast välja vaatama; nende hulgas Marta isa, maja peremees, — ta rapneb naerust ja hoiab kõhtu kinni. Brede jookseb kuuri juure; märgates, et teda taga aetakse, ronib ta kiiresti mööda pikka redelit üles, ikka kõrgemale ja kõrgemale, üsna üles, siis mööda kuuri katust.
 Siin istub ta lumele. Kuu tõuseb, õhtu on selge ja valge.
 — Vaata ette, sääli on kardetav! — hõikab Marta.
 Brede ei vasta.
 — Kas sääli pole kardetav? — hõikab ta jälle. Ta näol peegeldub hirm.
 Brede ei vasta. Kuu valgustab ta tugevat kogu, millelt vari katusele langeb.
 — Ta järele, Pol! — ütleb Marta pääd kaotades.
 Mees hakkab mööda redelit üles kribima. Ta naerab ja kõneleb midagi alla, kribib, saabub ülemisele pulgale, pistab pää üle katuse ääre ja noogutab Bredele.
 — Brede, — ütleb ta.
 — Mida sa minust tahad? — küsib Brede.
 — Viskan su kohe siit karvupidi alla!
 Pol ronib katusele.
 — Jah, viska aga mu karvupidi alla, otse teema pääle, see on sulle just meelmööda, — sõnab ta.
 Ta kõneleb Bredega lahkesti, püüab teda lepitada, patsutab talle õlale. Ta pakub talle pudelist müübata ja Brede jooab, et ainult mitte vastu rääkida.
 Mõlemad istuvad katusel. Külalised ja kogu seltskond läheb tuppa tagasi sööma. Brede haarab ikka sagedamini ja sagedamini pudelit järele. Pol kaitsutab teda, mõlemad jooavad sõprust.
 — Sa tundsid Martat enne mind, — ütleb Pol ja pilgutab talle silma ning naerab. — Te kasvate peaaegu koos üles.
 Brede küsib umbusklikult:
 — Mida pean sulle jutustama? Küsi talt endalt.
 — Kostita ometi Bredet! — hõikab Marta alt.

— Sa tahad mind lõpulikult täis joota, seda sa tahad? — vastab talle Brede.

Pudel tühjeneb. Brede istub katusel ja kõigutab jalgu. All seisab Marta ja jälgib kõike.

— Jõulud on vaid kord aastas, — ütleb Pol hääsüdamlilikult ja hakkab mööda redelit alla ronima.

— Oota natuke, — hõikab talle Brede järele: — kas pudelisse enam midagi järele ei jäänud?

Ta tõstab käed kõrgele ning vahib üksisilmi õuele. Ta kraabib katusele lund ja loobib sellega Poli, ise kogu kõrist naerdes.

Kui Pol alla jõudnud, ütleb naine:

— Võta nüüd redel ära!

Brede kuuleb seda ülal katusel ja vastab:

— Jah, võta aga redel ära, hüppan alla!

Ta tõuseb üles, valmistub hüppeks, kuid langetab komistades katusele selili. Totrana ja joobnuna lamab ta sääli ja vaatab, kuid redel ära võetakse.

Õues jääb kõik vaikseks, ta vaatab alla, kedagi pole näha? Ta mõtleb, et on üksi. Redel pannakse vanale kohale, kuid ta ei märka seda... Ta sulges silmad.

— Pange redel paigale, — pomiseb ta endamisi.

Külm hakkab teda läbistama, ta hakkab uinuma, kuid äkki sööstub jälle üles.

— Pane redel paigale, — hõikab ta tühja ruumi. — Mul on midagi sulle anda!

Usna segase päaga, meeletuseni joobnud, püüab ta kätega katusest kinni haarata ning veereb alla õuele.

Kuuldub karjatus, kisatakse läbisegi; ta ümbritsetakse.

— Jah, aga redel seisis ju sääli, — räägib Marta meeleheitel. — Ma panin ta ise sinna, näe, sääli ta on.

Brede pöörleb paar korda lumes. Siis tõuseb üles. Ta purustas otsaesise, on üleni veres, kuid kukkumisest läks pää selgeks. Ta ise naerab imetledes ja pühib lõbusa näoga eneselt verd. Ta seisab raskelt jalgel; tammub vaarudes ja üks töölistest võtab tal käe alt kinni, et teda toetada, ta pinsak läheb eest lahti ja küljetaskust kukub kinnas välja.

Marta ajab silmad pärani, ta nägu läbistab piiritu rõõm, ta astub lähemale, võtab kindra üles ja paneb selle endale tasku.

— Tal oli mu kinnas, — sõnab ta tasakesi. — Ikkagi oli tema käes.

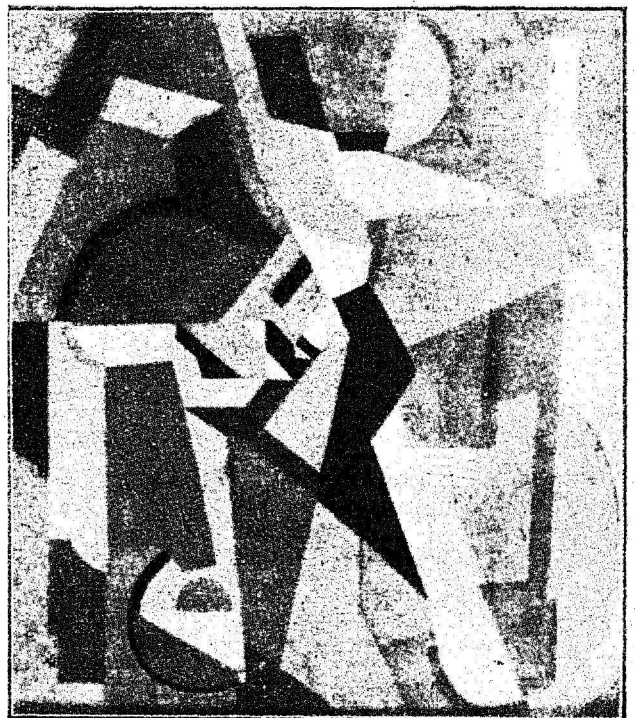
Ta läheb ja seob ise Brede haava. Selle joobumus lahhtub vähehaaval; see kõva pää muutub varsti jälle korralikuks. Aga sellegipärast tuigub ta; ta jalad vaadatakse järele ja leitakse, et ühel on luu murdunud. Marta laskub põrandale ja päästab ta kingapaela...

Kahe aasta pärast jäi Marta leseks ja aasta pärast sai lombak Brede ta meheks.

F. Johannsen.

Muusika.

A. Akberg.

Figuurid.

EESTI KUNSTNIKKUDE RÜHMA KUNSTINÄITUS TARTUS.

„Pallases“ 11—26. jaanuarini 1925. a.

Eesti Kunstnikkude Rühma nime all on koondunud koguke meie nooremaid kunstnikke, nähtavasti ühise väljendusstiili või voolu alusel. Koonduse seniste esinemiste, vastava propaganda ja teoreetiliste arutuste järele (Jaan Vahtera ajakirjas „Liluli“) tahetakse kunstikavatsuslikult edendada meil kubismi, olles ilmselt Prantsuse kunstiloomingu äärmuslike otsiskelude orientatsioonil ja eeskujude propageerimisel.

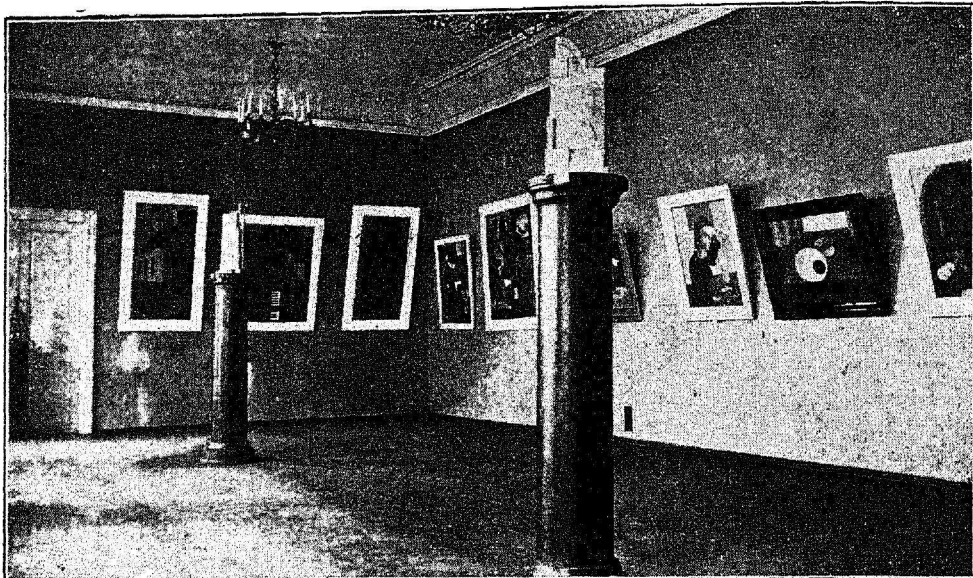
Käesoleva näituse läbi ei ole võimalik saada enam-vähem selget ettekujutust kubismist. Kubism süttis Prantsusmaal üle kahekümne aasta eest, kuna, nagu tähendasin, meil siin ollakse enam kontaktis hilisema, praegusaia mõningate Pariisi (Berliini) moodsate kunstikäsitusnähtustega, mis aga siiski vähemalt kubismi platvormilt edasi ja välja on arenenud.

Kuid on ka mõningaid vormi- ja värvikäsitlusmotive omandatud Balti riikide samasuunalisest kunstiarengust, näiteks Ed. Ole „Lapsed“, kus kuidagi lätlase Skulme mõju tundub. Nii ühtlane kui ka mainitud kunstinäituse ilme pääliskaudsel vaatlusel näib, võime esituses siiski eritendentsse jälgida.

Nii kalduvad A. Akberg, J. Vahtra ja Larionov konstruktivismi; F. Johannson ja Ed. Ole supranaturalismi; H. Olvi pürismi (kuigi asjad pole antud selle tendentsi nõuetavas geomeetriselises puhtuses ja ainult kompositsioonil; sugulased tunduvad).

Mainitud rühm toonitab iseäranis vormi terviklikkust, pinna tasakaalulist katmist, pildi esiletoomist maalil selle osade kooskõlastatud rahus. Ja peab kinnitama, et värvi käsitluse alal on saavutatud häid tagajärgi. On valitsemas puhtus.

Teiseks (peab ütleva, veel olulisemalt kui värv) huvitab kunstnikke lõuendi pinna katmine abstraktsete

kujutustega, mis on suurel määral ainult nende kombinimine. Kas saabub sarnase kompositsiooni vaatlusel mingisugune asja kujutlus, mõiste — ei huvita kunstnikke. Ja kui kirjutavad nad sarnaselt tööle nimed alla (näit. käesoleval näitusel Larionovi „Mees vurrudega“), siis on see kas naljameheline publikumiga, kes lahendamatu peitepildi ette asetatakse, või eksivad kunstnikud ise oma kunsti ulatuse suhtes.

Kunstiloomingu, misugune ainult kahe momendi — optika ja tektoonika — alla toonitamine jätab paratamatult väljendusele dekoratiivsuse mulje. Saabub värviline plakaat maal, või jälle abstraktne konstruktivne rütm helin lõuendil.

Ja seega oleks ka öeldud käesoleva kunstinäituse voorused ja nõrkused. Ilmselt on siin kunstiloomingu kandjaks vormiline leidlikkus, ilma poeesiata, mis aga siiski sihitseb klassiliste mõistete poole, ja kes teab, kuhu ta viimati välja võib jõuda.

Esitatud tööde arvuline kogu pole suur, kuid esitus on kiitvalt ühtlane. Esineb ka venelane Larionov Pariisist (kes esinenud Venemaal, Pariisis, Berliinis) ühe tööga, millega võrreldes pole teised nõrgemad. On esitatud ka hr. J. Gensi kogust kaks huvitavat neegrite skulptuurtoodet (Kamerun, Aafrika), mis mitmekesisistavad muljet.

PALVE.

M. I. Lermontov, V. Adamsi tõlge.

Kui tulnud tunnid raskemad
Ja hinges noru sääst,
Üht palvet imeilusai
Ma kordan, kordan pääsi.

On selle lihine kõlavus
Kui sala jõudu täis.
Ja mingi püha võlvus
Neis sõnus peidul näis.

Toob hinge rahu tuftav viis,
Ei suru kahtlus pääd . . .
Ja usud siis, ja nutad siis,
Ja on nii hää, nii hää.

MEES, KES OLI NELJAPÄEV.

LUUPAINAJA.

G. K. CHESTERTON.

Esimene päätikk.

Kaks Saffron Pargi luuletajat.

Londoni agul Saffron Park seisab loodepool linna ja ta on samuti punane ning rebestatud, nagu mõni pilv päikese loojengul. Ehitatud läbi ja läbi tulipunasesest telliskivist, silmaringi joonestik fantastiline, pindala metsik. Kellegi hangeldaja ehitusmeistri vaimusaadus, keda pisut kunstivõop puutunud ja kes oma arhitektuuri kutsus kord Eliisabeti, seitsmest kuninnganna Anna nime järele, tehes seda nähtavasti arvamisel, et need kaks nime tähendavad sama valitsejat. Saffron Pargist räägiti kui kunstnikkude asundusest, ehk küll siin üheski nimetamisväärt sihis mingisugust kunsti ei toodetud. Ometi — kui toonitus, tema olevat vaimline keskpunkt, oli pisut ebamäärane, siis pidi teda ometi vastuvaidlemata tunnustama kui lõbusat paika. Võõras, kes esimest korda neid imeilikke punaseid maju nägi, pidi ainult mõtlema: kui väga imelikud peavad küll need inimesed olema, kes kõlbavad neis majades elama. Aga isegi siis, kui ta neid inimesi kohtas, polnud tal selle poolest mingit peettumust. Paik polnud ainult lõbus, vaid ka täielik, kui teda võtta mitte kui meeltepettus, vaid ennem kui unenägu. Sest kuigi siinsed elanikud polnud „kunstnikud“, ometi oli kogu tervik kunstiline. See pikkade pähkelpruunide juustega ja ülbe näoga noormees — see polnud tõepoolest mitte mõni luuletaja, kuid tema oli tingimata luuletus. See valge metsiliku habemega ja valge fantastilise kübaraga vanahärra — see auväärt kelm, polnud tõesti mitte mõni filosoof, kuid tema andis vähemalt teistele põhjust filosofoerimiseks. Sel palja, munataolise päaga ja palja linnu kaelaga teadlasel pole vähematki õigust teaduslikku nägu teha, sest tema pole bioloogias midagi uut leidnud, ent kust leiaks ta haruldasema bioloogilise olevuse kui on ta ise? Nõnda ja ainult nõnda peab kogu paika vaatlema. Tema ei pea nägema mitte nii palju kunstnikkude töötuba kui üürikest, aga viimasteletud kunstitööd. Saffron Pargi ühiskondlikku õhkkonda astudes tundus, nagu astuksid kuhugi kirjutatud komöödiasse.

Selle võluva ebamaise ilme omandas agul eriti öö saabumisel, kui ebaharilikud katused vastu ehapuna mustasid ja kogu meeletu küla näis eraldatuna nagu mõni rändav pilv. Iseäranis loomutuuna tundus nägemus neil ööl, kus mõnda kohalikkude pidu peeti: siis olid väl-

kesed aiad valgustatud ja suured hiinalaternad särasid pisitillukestel puul nagu hele veider viil. Kõige mõjuvam oli see aga ühel erilisel õhtul, mida kohalikud elanikud veel praegu ebamääraselt mäletavad ja mille kangelaseks oli pähkelpruuni päaga luuletaja. Päälegi polnud see ainuke õhtu, kus tema kangelasena esines. Nii mõnelgi ööl võisid need, kes tema väiksest tagaaiast mööda läksid, kuulda tema kõrget õpetlikku häält, kui ta meestele, eriti aga naistele, õigust jutlustas. Naiste ülalpidu oli sarnaseil korral üks selle paiga paradoksides. Enam jagu naisi oli siin seda sorti, keda ebamääraselt hüütakse emantsipeerituks ja kel elukutseks oli meeste ülivõimu vastu protesti tõsta. Ometi avaldasid samad naised mehe vastu viisakust, milleni harilik naine kunagi ei paindu: nad kuulasid, kui mees rääkis. Ja Mr. Lucian Gregory, meie punapäa luuletaja, oli tõepoolest (nii mõneski mõttes) mees, keda kuulata maksab, kuigi kuulaja lõpuks ainult naerma pidi. Vanal tundes viisil sõnakõlksutas ta kunsti ebasaaduslikkusest ja ebasaaduslikkuse kunstist teatud häbematu värskusega, mis valmistas vähemalt silmapilkselt lõbu. Sellejuures aitas talle kaunis mõjuvalt kaasa tema imelik välimus, mida ta kuuldavasti kõigiti püüdis ära kasutada. Tema tumepunane, keset lagipääd kaheks soetud juus tuletas sõna otsekohesest mõttes naise oma meele ja oli igavalt lokitud, nagu neitsi pää mõnel präraffaeliidi pildil. Aga sellest raamist, mis peaaegu pühalikult ovaalne, tungis tema lai ja metsik nägu äkki välja ning süstis ettepoole lõug ühes pilguga, milles londonlase üleolev põlgus. Niisugune vastolu kõditas ja kohutas närvinõrka publikumi ühel hooil. Luuletaja tundus kehastatud jumalateotusena, ta oli segu inglisi ja ahvisti.

See eriline õhtu peaks küll nii mõnelegi meeles olema, kui mitte muud põhjusel, siis ometi vähemalt selle imeiliku päikseloojengu tõttu; ta näis kui ilmalõpp. Kogu taevastundus kaetuna selge ja käega katsutava sulestikuga; võis ainult öelda, et kogu taevastundus sulgi täis ja need suled peaaegu puutusid sul nägu. Suuremal osal taevakummil oli sulestik hall, millesse põimus violeti ja loomuvastastelt helepunase ning kahvaturohelise varjund. Aga lääne pool muutus kõik kirjeldamata läbipaistvaks ja kirglikuks ning viimased tulipunased suled katsid päikese, nagu oleks selles midagi, mis vaatamiseks liig hää. Kogu taevalaotus seis maale sedavõrd lähedal, et temas näis

tahtvat avalduda ainult lõpmatu saladus. Taevalaotus ise näis olevatki see saladus. Temas ilmenes see hiilgav väiksus, mis on kolgaisamaalsuse hing. Kogu taevas tundus väiksena.

Ütlen, et peaks leiduma elanikke, kes kirjeldatud õhtut mäletavad, kuigi ainult selle rõhuva taeva pärast. On aga ka teisi, kel see õhtu meeles seisab selle tõttu, et siis ilmus Saffron Parki teine luuletaja. Kaua aega oli punapäaga revolutsionäär siin võistlejate valitsenud, aga selle päikeseloojengu õöl lõppes tema üksindus äkki. Uus luuletaja, kes tutvustas ennast Gabriel Syme'na, oli väga vaikse välimusega surelik, kel kena teritatud habe ja hõre, kollane juus. Kuid tekkis mulje, et tema välimus on hääsüdamlikum kui tema loomus. Oma ilmumise märkis ta sellega, et ta kohaliku luuletaja Gregoryga vaidlusse astus kogu luule loomuse kohta, öeldes, et tema, Syme, on sääduse ja korra luuletaja; veel enam — tema otevat auväärtuse ja viisakuse laulik, nii et kogu Saffron Park talle otsa vaatas, nagu oleks ta just praegu sellest võimatust taevast alla langenud.

Igatahes ühendas anarhistlik luuletaja Mr. Lucian Gregory need kaks sündmust.

„Väga võimalik,“ ütles ta oma üllatavalt lüüriilisel toonil, „et sääraste pilvede ja julmade värvide õöl kurja ennustusena maa pääle midagi samast sünnib, nagu on seda auvääriline luuletaja. Teie nimetate end sääduse laulikuks, mina aga ütlen — teie olete contradictio in adjective*). Imestan ainult, et teie ilmumisel siia aeda pole ööpimeduses sabatähhti ja maavärisemist.“

Vaiksete, siniste silmadega ja heleda, teritatud habemega mees kannatas selle kõnekõue teatud allaheitlikku pühalikkusega. Seltskonna kolmas liige, Gregory õde Rosamond, kel nagu vennalgi, punased lokid, kuid nende all lahkem nägu, naeris oma imetlusega ja hukkamõistega segatud naeru, nagu ta harilikult seda ikka tegi endi perekonna oraakli suhtes.

Gregory lõpetas kõnekalt ja häätujuliselt:

„Artist tähendab sama mis anarhistki. Need sõnad võite ükskõik kuidas ümber asetada. Anarhist on artist. Mees, kes viskab pommi, on artist, sest tema eelistab suure silmapilgu kõigele. Tema taipab, et palju väärtuslikum on loitva leegi plahvatus ja täielik kõueraksatus kui vormiahtrad politseinikkude tühilabased kehad. Artist ignoreerib igasugust valitsust, loobub igasugusest konventsioonist. Luuletaja vaimustub ainult korratusest. Poleks see mitte nõnda, siis oleks maailma kõige luulerikkam asi maalune raudtee.“

*) Vasturääkimine, vastolu omadussõnas, näiteks: must valge. Tõlk.

„Nõnda see ongi,“ lausus Mr. Syme.

„Lollus!“ hüüdis Gregory, kes kohe mõistlikku mängis, niipea kui keegi teine paradoksigiga õnne katsus. „Miks on siis kõigil ametnikkudel ja töölistel raudteel nii tusased ja tülpinud näod, nii väga tusased ja tülpinud? Mina ütlen teile, miks. Seepärast, et nad kõik teavad — rong läheb õieti. Seepärast, et nad teavad, kuhu nad pileti võtavad, sinna neid ka rong viib. Seepärast, et kui nad Sloan Squarest läbi on jõudnud, siis nad kindlasti teavad — järgmine jaam peab olema Victoria ja mitte midagi muud kui ainult Victoria. Oh seda metsikut vaimustust, oh neid silmi kui tähti taevas ja nende hingi kui Eedenis, kui järgmine jaam oleks äkki ja ootamata Baker Street!“

„See olete teie, kes on ebaluuleline,“ vastas luuletaja Syme. „Kui see õige on, mis ütlete ametnikkude kohta, siis peavad nad küll sama proosalised olema nagu teie luulegi. Märki — see on peen ja haruldane, kõrvale — see on järme ja igapäevane. Tunneime midagi kangelaslikku, kui keegi vägeva noolega tabab kauge maa tagant linnu. Kas pole siis samuti kangelaslik vägeva masinaga veel kaugema maa taha jaama jõuda? Kaos on troostitu, sest temas võiks rong tööpoolest ükskõik kuhu minna. Baker Streeti või Bagdadi. Kuid inimene on mustkunstnik ja kogu tema mustkunst peitub selles, et ta ütleb Victoria ning üks näe! ongi Victoria. Ei, ei, võtke oma luule- ja proosaraamatud ja laske mind mu sõiduplaani lugeda, uhkuspisarad silmis. Võtke oma Byron, kes ülistab inimese kaotusi, ja andke mulle Bradshaw, kes ülistab tema võituseid. Andke mulle Bradshaw, ütlen ma!“

„Kas jätkate?“ küsis Gregory pilkkavalt.

„Mina ütlen,“ rääkis Syme kirglikult edasi, „igakord, kui rong sisse sõidab, tunnen ma, et ta on piirajate batareide ringist läbi murdnud ja et inimene on lahingu võitnud kaosega heideldes. Teie ütlete põlglikult, et kui keegi lahku Sloan Squarest, siis peab ta tingimata Victoriasse jõudma. Mina aga ütlen: selle asemel võib tuhat teist asja teha ja kui ma tööpoolest päralt jõuan, siis on mul tundmus, nagu oleksin ainult hädavaevalt pääsenud. Ning kui ma kuulen rongiametnikku Victoria nime hüüdvat, siis pole see kaugeltki mõni tühipaljas sõna. See on mulle heroldi hääl, mis kuulutab võitu. See on mulle tööpoolest „Victoria“, see on Aadama võit!“

Gregory raputas oma rasket, punast pääd igaval ja mürkal naeratusel.

„Ja isegi siis,“ ütles ta, „isegi siis küsime meie, laulikud: mis on siis see Victoria, mille me nõnda oleme saavutanud? Teie arvate, Victoria — see on mõni uus Jeruusaleem. Meie

aga teame, et uus Jeruusalem pole midagi muud kui ainult Victoria. Jah, luuletaja jääb rahuldamatuks isegi taeva tänavail. Luuletaja on igavesti mässaja.“

„Jällegi,“ ütles Syme ärritavalt, „mis on mässamise luulelist? Sama hästi võiksite öelda — merihaige olla on luuleline. Haigeolemine on mäss. Niihästi haigus kui ka mäss võivad teatud meeleheitlikul silmapilgul väga tervendavad nähtused olla, kuid poodagu niid kas või võllasse, ometi ei mõista ma, miks on nad luulelised. Mäss, abstraktselt, on vastik. See ajab lihtsalt öökima.“

Neiu võpatas ebameeldivat sõna kuuldes, aga Syme oli liig ärritatud, kui et ta teda oleks tähele pannud.

„Oietaminev,“ hüüdis ta, „see on luuleline! Näiteks meie seedimine, mis läheb korralikult ja vaikseltselt oieti, see on kogu luule aluspõhi. Jah, kõige luulelisem asi, luulelisem veel kui lilled, isegi luulelisem kui tähed taevas, kõigest kõige luulelisem asi ilmas on — mitte haige olla.“

„Tõepoolest,“ ütles Gregory kõrgilt, „näited, mis teie valite...“

„Palun vabandust,“ ütles Syme tõredalt, „ma unustasin et me igasugusest kõlbuslikkusest loobusime.“

Esimest korda ilmus Gregory otsaesisele punane laik.

„Teie ei usu nähtavasti,“ ütles ta, „et ma sel pinnal seistes seltskonna mässule ajan.“

Syme vaatas talle otseteed silma ja naeratas magusasti.

„Ei, seda ei usu ma,“ ütles ta; „kuid ma arvan, et kui teil enesel oma anarhismiga tõsi taga oleks, siis teeksite ise just sama.“

Gregory suured jõllsilmad välkusid äkki, nagu oleksid nad tigea lövi omad ja peaaegu näis, nagu kerkiks tema punane laik.

„Arvate siis teie,“ ütles ta ahvardaval häälel, „et minul mu anarhismiga tõsi taga pole?“

„Palun vabandust?“ lausus Syme.

„Kas ei ole mul anarhismiga tõsi taga?“ karjus Gregory rusikas kätel.

„Kallis kaasvõitleja!“ lausus Syme ja läks eemale.

Üllatatuna, kuid uudishimuliku lõbuga leidis ta, et Rosamond Gregory viibib alles nende seltsis.

„Mister Syme,“ ütles neiu, „kas teie ja minu venna taolised inimesed sagedasti tõepoolest seda ka mõtlevad, mis nad ütlevad? Mõtlete teie praegu seda, mida ütlete?“

Syme naeratas.

„Teate teie seda ise?“ küsis Syme.

„Mis te sellega tahate öelda?“ küsis neiu tõsisel pilgul.

„Kallis miss Gregory,“ ütles Syme viisakalt, „on olemas mitmed tõugu otsekoheusust ja ebaotsekoheusust. Kui teie soola eest ütlete: „täna,“ mõtlete teie siis, mida ütlete? Ei. Kui teie ütlete: „maailm on ümarik,“ mõtlete teie siis, mida ütlete? Ei. See on küll tõsi, kuid teie ei mõelnud seda. Nõnda siis: mõnikord leiab teie venna taoline mees tõepoolest midagi, mida ta mõtleb. See võib olla on pooltõde, veerand-tõde, kümnendik-tõde, kuid tema ütleb seejuures rohkem kui ta mõtleb — lihtsalt mõtlemisvõime tegevuse tõttu.“

Neiu vaatas talle põikloodis seisvate lauade alt silma; tema näoilme oli tõsine ja avameelne ja sääl mängis see ebateadlik vastustus-tunde varjund, mis peitub iga kergemeelsemaga naise sisemuses — see emalik hooldamine, mis sama vana kui maailmgi.

„On ta siis tõepoolest anarhist?“ küsis ta.

„Ainult selles mõttes, nagu mina ütlesin,“ vastas Syme, „või kui tahate — selles mõttes.“

Neiu tõmbas oma laiad kulmud kokku ja ütles järsku:

„Kas ta tõesti ei tarvitaks — pomme või midagi selleaolist?“

Syme purskas laginal naerma, mis kõlas liig valjuna tema nääpsukese ja teatud määral moe-edeava kuju kohta.

„Armuline Issand, ei!“ ütles ta, „seda peaks ju tegema anonüümselt, nimetatult.“

Nende sõnade juures tõmbusid ka neiu suunurgad naerule ja seda ühesuguse lõbusa Gregory mõttetuse kui ka iseenda hädaohutu seisukorra üle.

Syme kõndis neiega alanurka istme juure ja jätkas oma arvamiste valangut. Sest tema oli otsekohene ja pääliskaudselt tegumoest ning edvistamisest hoolimata oma sügavamas sisemuses päris lihtsameelne inimene. Nimelt räägib just niisugune inimene palju; uhke peab iseend liig piinlikult silmas. Ta kaitses auväärust ägedalt ja liialdades. Komblust ja viisakust kiites muutus ta kirglikuks. Kogu aeg ümbritses neid leederpuu lõhn. Äkki kuulis ta, et kusagil kaugemal leierkast vaikselt mängima hakkas, ja talle näis, nagu sünnitaksid tema heroilised sõnad mingisuguse kena viisikese, mis tuleb altpoolt või säältpoolt ilma.

Nagu näis, kuulusid tema pilgud ja sõnad neiu punastele lokkidele ja huvitatud näoilmele nii mõnekski minutiks. Äkki tundis ta, et kõnelus niisuguses paigas võiks kohustada, ja ta tõusis istmelt. Oma õmestuseks leidis ta aja täiesti tühja. Kõik olid juba ammuugi läinud ja ka tema läks kaunis ülepeäkaelalise vabandusega. Ta lahkus, pääs nagu schampanja uim, mida ta pärast kuidagi ei osanud seletada.

Metsikuis sündmusis, mis sellele õhtule järgnesid, polnud neil vähemätki osa; ka ei näinud ta teda enam kunagi enne, kui kogu lugu oli mööda. Aga ometi pöördus neiu kõigis meeletuis sündmusis, nagu peamotiiv heilitöös, mingisugusel kirjeldamatul teel ikka ja jälle mehe juure tagasi ja tema imelikkude juuste hehk pugese punase niidina läbi tumeda ja õudse öö maailstiku. Sest see, mis järgnes, oli nii uskumatu, et ta oleks võinud ka unenägu olla.

Kui Syme tähtselt tänavale astus, leidis ta tema silmapilguks tühja. Siis aga sai talle selgeks (mingisugusel imelikul viisil), et valitsev vaikus on ennem elav kui surnud vaikus. Otse maja ukse ees seisis tänavalatern, mille valgus kuldas tema selja taga üle aia kummardava puu lehti. Umbes jalga maad laternapostist eemal seisis kuju, mis peaaegu sama kange ja liikumatu, nagu postki. Kõrge kübar ja pikk saterkuub olid mustad; peaaegu sama tumedana paistis tema nägu tihedas varjus. Ainult tulpunaste juuste narmastik valgushelgis ja samuti ka midagi pääletükkivat seisangus tõendasid, et see oli luuletaja Gregory. Temas oli midagi maskeeritud mõrtsuka taolist, kes, mõök peos, oma vaenlast ootab.

Ta tervitas kuidagi kahtlaselt, kuna Syme talle pisut enam vormiliselt vastas.

„Ma ootasid teid,“ ütles Gregory. „Võiksin ma teiega üürikeseks rääkida?“

„Muidugi. Millest?“ küsis Syme kerge uudishimuga.

Gregory lõi oma kepiga esiteks vastu laternaposti ja siis vastu puud.

„Sellest ja sellest,“ hüüdis ta; „korrast ja korralagedusest. Siin on teie kallis kord — see kuiv, inetu ja aher raudlamp ja siin on korralagedus, rikas ja elav, mis iseend uuendab — siin on anarhism, mis särab rohelises ja kullas.“

„Üsna ükskõik,“ vastas Syme rahulikult, „just praegu näete teie puud lambivalgusel. Aga ma tahaksin teada, kas te lampi kunagi ka puuvalgusel näha saate.“ Väikese vaheaja järele lisas ta: „Ehk võiksin teada, kas te selleks siin pimedas seisite, et meie endist vaidlust jätkata?“

„Ei,“ karjus Gregory häälel, mis kõlas üle kogu tänava. „ma ei seisnud mitte selleks siin, et meie vaidlust jätkata, vaid et teda alatiseks lõpetada.“

Jällegi vaikus ja Syme, kes küll millestki aru ei saanud, aimas loomusunniliselt midagi tõsist. Gregory hakkas pehmel häälel ja peaaegu ahvatleval naeratusel rääkima.

„Mr. Syme,“ ütles ta, „täna õhtul õnnestus teil minu suhtes midagi üsna tähelepanuväärilist. Teie tegite minule midagi, mis pole tänini õnnestunud ühelgi naisest sündinul.“

„Tõepoolest!“

„Siiski, mul tuleb meele,“ ütles Gregory mõtlikult, „kellelgi teisel õnnestus sama . . . kellelgi auriku kaptenil Southendis (kui ma õieti mäletan). Teie ärritasite mind.“

„Kahetsen väga,“ vastas Syme tõsiselt.

„Kardan, minu viha ja teie teotus on liig haavavad, kui et neid võiks maha pesta vabandus,“ ütles Gregory üsna vaiksel. „Ükski kahevõitlus ei suudaks seda puhtaks pesta. Isegi kui ma te maha lööksin, ei võiks ma end sellega puhtaks pesta. On olemas ainuke tee, kuid ma selle teotuse hävitan, ja selle ainukese tee valin ma. Võib olla, oma elu ja au ohvriks tuues, tahan ma teile tõestada, et teie eksite selles, mis teie ütlesite.“

„Mis ma siis ütlesin?“

„Teie ütlesite, minul ei olewat anarhismiga tõsi taga.“

„Tõsidusel on mitu astet,“ vastas Syme. „Ma pole kunagi kahelnud teie tõsiduses selles mõttes, et teie arvate: kõik, mis teie ütlete, on ütlemise vääriline . . . et teie arvate — paradoks võib inimesed üles raputada unustatud tõele.“

Gregory vahtis talle kindlalt ja valusalt silma.

„Ja mitte miskis muus mõttes ei pea te mind tõsiseks?“ küsis ta. „Teie peate mind f i l a n e u r i k s *), kes pillab juhuslikke tõdesid. Teie ei usu, et mina võiksin asja sügavamas, enam surmavamas mõttes tõsiselt võtta.“

Syme lõi tugevasti oma kepiga vastu tänavakive.

„Tõsine!“ hüüdis ta. „Armuline Issand! on see tänav tõsine? Kas need neetud hiinalaternad on tõsised? On kogu see kaupatus tõsine? Tuled siia, lobised igasugust lollust kokku, — võib olla on selles pisut mõtetki, aga ometi peaksin ma sellest mehest liig vähe, kes oma elus mitte midagi tagavaraks ei jäta, mis oleks tõsisem kui kogu see lobisemine — midagi palju tõsisemat, olgu see tema usk või isegi mõni hää lonks.“

„Väga hää,“ ütles Gregory, kuna tema nägu tumenes, „teie saate midagi näha, mis on tõsisem kui hää lonks või usk.“

Syme seisis oodates, nagu harilikuna lahke, kuni Gregory jälle oma suu avas.

„Teie rääkisite just praegu usust. On see tõepoolest õige, et teil on usk?“

„Oo,“ ütles Syme säraval naeratusel, „tänapäev oleme kõik katoliiklased.“

„Siis paluksin teid vanduda ükskõik missuguse jumala või pühaku nimel, et teie sellest, mis ma teile praegu tahan rääkida, ühelegi

*) Hulkur, vedeleja.

Aadama võsule ei hinga, eriti politseile mitte. Kas tahate seda vanduda? Kui teie selle hirmsa enesesalgamisega toime saate, kui olete valmis oma hinge tötusega koormama, mida teie kunagi poleks pidanud tegema, ning teadmiselega vaevama, millest te kunagi poleks undki näinud, siis töotan mina omalt poolt..."

"Teie töotate omalt poolt?" küsis Syme, kui teine peatus.

"Siis töotan mina omalt poolt teile väga lõbusa õhtu."

Syme tõmbas äkki oma kübara pääst.

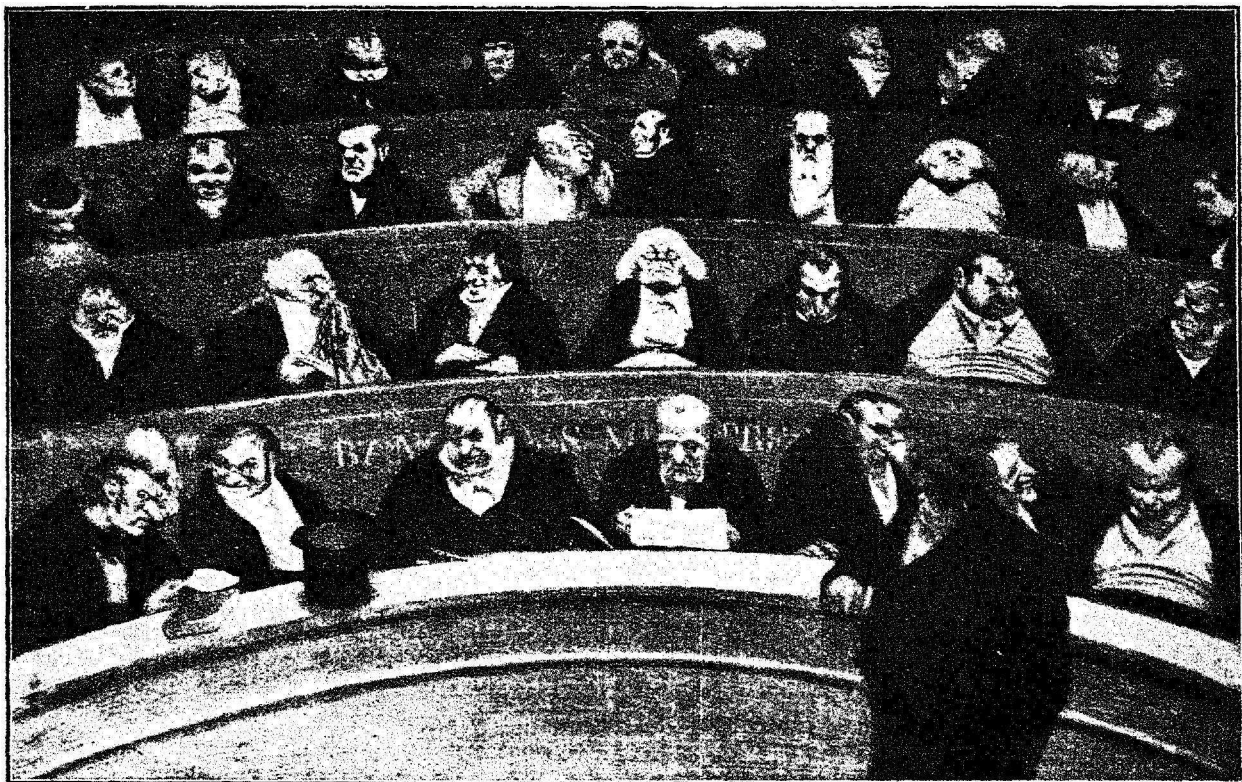
"Teie pakkumine on liig hullumeelne," ütles ta, "kui et teda tagasi lükata. Teie ütlete, et luuletaja on ilkka anarhist. Mina vaidlen vastu; aga vähemalt loodan ma, et ta on igatahes

sportlane. Lubage, et ma praegu siinsamas hää kaaslasena ja kaaskunstnikuna kui kristlane vannun ja töotan, mitte midagi sellest, ükskõik mis see ka oleks, politseile teatada. Ja nüüd vanapagana enda nimel, mis see siis on?"

"Ma arvan," ütles Gregory rahulikult, nagu poleks midagi iseäralikku, „me hüüame voorimehe."

Kaks korda vilistas ta kestvalt ja müriinal sõites tuli kahehataline kaarik. Vaikides istuti kahekesi pääle. Gregory andis voorimehele aadressi tundmatusse kõrtsi, mis asus Chiswickis jõekaldal. Kaarik vuras minema ja nõnda lahkusid need kaks fantasti sellest fantastilisest agulist.

(Järgneb.)

H. Daumier.

Säädustandev kõht.

(Pilge Prantsuse senati pääle.)

HONORÉ DAUMIER.

Paul Varsányi (Budapest). Tõlk. J—lk.

Karikatuürkunst võtab endale aineid igapäevases elust, mille veidraid külgi ta käsitab kas kerge huumori ehk salvava pilkega. Ta toob meile ette imeliku kõvera peegli, milles ta meile nähtavaks teeb isikute ja aegade vigu ja ebatõelisusi, kõiksuguseid nähtusi poliitilisest ja majanduslikust elust. Aga et tema juured peituvad tänapäeva elus, siis on ta efekti maksev ainult omal ajal.

Pärast kaotab ta vähehaaval midagi oma elujõust; ta aktuaalsus kaob ja selle tõttu lahjeneb ka ta huumoriline efekt, seepärast et meile enam ei tunne temas seda nõjavõimu, mis kaasaegseid naerma pani; meile vaatame teda veel ainult vaikse, mõistva muhelusega nagu väikese lapse mänguasju.

Kuid leidub ka inimestel puudusi ja vigu, mis on

H. Daumier.

Kunstiaustajad.

riippumatud ajast; nad tulevad ja on tulnud ette kõikidel aegadel. Ja suure kunstiniku silmanägemises omistub nelle jõud, mis köidab kaasaegsete meeli, ja saavad rõhu, mis suurendab nende mõju monumentaalsuseni. Mis on rippumatu silmapilgust ja ajajärgust, mis oli omane inimesele juba sündimisel ja mis teda lahkumatu saadab ta elus, mis on jagamatu, puhtalt inimlik, seda leiame meie Daumier' kunstis ja see tõstab ta kõrgele suurte karikaturistide hulgast.

*

Honoré Daumier sündis 26. veebruaril 1808. a. Marseilles'is. Tema isa oli säälses klaasivabrikus meistriks, kuid oma vabal ajal — poeet. Et aga väikeses linnas ta endale oodatavat austust ei leidnud, siis kolis ta 1815. a. oma perekonnaga Pariisi. Kuid siingi laskis kordaminek end asiata oodata — poeemid ei toonud perekonnale leiba. Tuli kätte suur villetsus, missugust muutust ka väike Honoré oma õlgadel tunda sai. Kord oli ta jooksupoisiks, kord teenijaks raamatukaupluses, kuid kusagil ei olnud tal püsi ega kannatust: tas ärkas temas peituv unistus maalikunsti järele. Alati tahtis ta ainult joonistada. Oma kalduvustega võitis ta arheoloog Alexandre Lenoir'i tähelepanu, kes ise hakkas teda õpetama. Tema kalduvused juhtisid teda alati ikka enam litograafia alale, sest et ta peagi endas peituvate avaldusvarjundite küllust tundma õppis. Ta läks litograafist Ramelet' töökotta, kus ta võis töötada nagu talle meeldis. Vahete vahel käis ta ka Boudin'i akadeemias, kuid sellel ei olnud mõju ta kunstilisele arenemisele, sest ta vormitundmine oli nii tugev, et vaevalt siis ja kunagi hiljemgi oli tal joonistamises modell' tarvis.

sele, sest ta vormitundmine oli nii tugev, et vaevalt siis ja kunagi hiljemgi oli tal joonistamises modell' tarvis.

Ta esimestest töödest on suurem hulk kaduma läinud, kuid ka järelejäänud annavad võrratu näite ta suurest vormitabavusest ja iseloomustamisvõimest. Ta kõrge vanem järelejäänud töö: „Mayeux chez les filles de joie“, on loodud 1825. a. Selles kui ka mõnes päras-tises töös on tunda Charlet' ja Travies' mõju ja muljeid.

Novembris 1830. a. asutas Charles Philipon ajakirja „La Caricature“, mis igal nädalal neljaleheküljelises suuruses ilmus ühes kahe litograafilise kaasandega. Kaastöolisteks olid: Charlet, Pigal, Travies, Monnier, Gavarni ja Decamps. Tema programm seisis ainult juulikuu monarhia atakeerimises. Selle eesmärgi huvides mobiilseeris Philipon kogu oma kaardiväe. Ta andis käskusid nagu väeülem ja ta kaastöölised täitsid ta käskusid kui sõdurid. Oma terava silmaga märkas ta kohe Daumier' edenevat andi ja võttis ta oma kaastööliseks vastu. Siin leidis Daumier endale ala, mida ta kaua oli otsinud. Tema poliitilised kired tõukasid ta poliitilise karikatuuri alale. Revolutsiooni vaimust läbi imbunud karikatuurid, mis valitseva reshümi vastu olid sihitud, siiski päämiselt valitseva kuninga Louis Philippe'i isiku vastu, ilmusid temalt teine teise järele. Üks tema ajakirja jaoks tehtud joonistus kujutab mürgilise pilkega kuningat Gargantua'nasama karikatuuri eest, olgugi et ta veel ei ilmunud, kutsuti ta tribunaali ette ja mõisteti kui kuninga teotaja 7 kuuks vangi; aga otsuse täidesaatmisega viivitati.

Kuid see kohtuotsus ei jõudnud Daumier'it tööisuga võtta. Ta läks halastamatusega edasi alatud teel. Tema järgmine töö: „Très humbles, très soumis, très obeissants serviteurs du royaume“, kes lamavad kõhuli rahakottide ja ordumärkidega garneeritud trooni ümber. Teine töö: „Le sauchemar de Lafayette“ kujutab suurt kana pääl magavat väeilemat, kellel imelik pirn kõhu pääl. Pirnõun ja Louis Philippe! Louis Philippe'i pääehitus — alumine osa laiem ja ülemine kitsam — tõi leidliku karikaturisti imelikule assotsiatsioonile — pirn, ja pirn sai sellest ajast pääle peaaegu kuninga ajakastide sümboliks. Daumier' julgus tõusis juba kõrgeima kraadini: juba poos ta pigni näol oma pildil kuninga üles. Oma uues töös „Masques 1831“ toob ta tuntud poliitikameeste karikatuurid — ja pirn ei puudu ka nende keskel. Kui ta oma pilkenoodel ka Pariisi politseiülema Gisque't pihta saatis, ei olnud tal enam pääsmist — ta pidi seitse kuud St. Pelagie's ära istuma. Kuid seda saatuselööki ei võtnud ta sugugi traagiliselt; vangistus ei suutnud lüüa tema üleolevat huumori. Oma sõpradele saatis ta naljatavaid teateid oma olukorrast. Ta sai sõbraks taskuvaraste, murdvaraste ja hukuriitega, kes teda suure lugupidamisega ümbritsesid. Oma muljed kogus ta oma kindlasse mälestusaita — paremate aegade jaoks. Ajaviiteks lõi ta ka hulga akvarellimaale, mis on suurepäraselt näited ta kunstivõimeist.

Ta vabastati veebruaris 1833. a. Ta vaim ja keha olid täiesti värsked, alnustki jälge ei jätanud temasse

vangistus. Poliitilise pilke ala jättis ta aga maha. Kuid ka aeg ei olnud selleks soodus, sest valitsus rõhus ajakirjanduse raskesse ahelasse, mis tegi võimatuks ka „La Caricature'i“ edaspidise väljaandmise. Augustikuul 1835. a. jäi ta lõpuliikult seisma. 1835. a. n. n. „septembri säädused“ keelasid poliitilised karikatuurid ära. Kuid pärast, poliitiliste olude vaheldudes, Daumier lähenes sammusammult uuesti oma esimesele armastusele. 1848.—49. a. revolutsiooni aegadel ja 1870. ja 71. a. sõja ajal pööras ta uuesti poliitilise karikatuuri alale. Kuid tema nendel aegadel loodud töödest leidub ka neid, mis on kantud tõsisest tunnetest ja armastusest allegoorilisel põhjal.

„La Caricature'i“ kaasandena Philipon andis välja litograafiliste tööde seeria „L'Association Mensuelle“. Selle seeria jaoks joonistas Daumier viis tööd: „Kuninglikud võsud“, „Lafayette'i matus“, „Ajakirjanduse sõnavabadus“, „Rue Transnonain“ (mis küll polegi karikatuur, vaid naturalistlik pilt kodaniku lõhutud toast ühes tapetud elanikkudega) ja „Säädustandev kõht“. See viimane on üks ta paremast tööst.

„La Caricature'i“ kinnijäägi järele töötas Daumier Philiponi teise ajakirja „Charivari“ juures edasi. Sääli ilmusid üksteise järele ta lõikavad sotsiaali- ja moraalkarikatuurid, mis Daumier sünnipärasest ehk elus omandatud pessimismis valmisid. Siin osutas ta inimühiskonna põhjatute sügavuste läbinägevust, sotsiaalseid pahesid ja groteske ja säälsamas tõi palkesevalgele koledaimaid näiteid inimese toorusest, halbusest, egoismist ja rumalusest. Ta süvenes põhjalikult väikekodanlike vooruste erilaspessa ja paljastas nende viletsust. Oma imestamisväärse vormitundega ja näojoonte tabamisoskusega tungis ta inimhinge kõige varjatumasse sügavustesse, milles unuvaid halbu kalduvusi ja tooreid kirgi ta teravalt esile tõi ja hingestas peaaegu igas oma töös. Ta tundis linnaelu kõige iseäralikumaid jooni. Kui ta soovis, võis ta rääkida eeslinnade proletaarlaste

imelikku keelt. Selles laadis joonistas ta terved seeriad joonistusi, nagu: „Lõbutsev Pariis“, „Ülitargad naised“, „Kohtumõistjad“, „Hääd kodanikud“, „Boheemlased“, „Suplejad“, „Kodanikud“, „Suplevad naised“. Robert Macaire'i kujutavas joonistuses naelutas ta kogu XIX aastasaja sotsiaalelu häbiposti. Ta lõi ka savist karikatuurkujusid, mis on meisterlikult tabatud „kuni neerudeni“. Need savikujud on esimese järgu kunstitööd.

Suur töö aga rõhus raskesti ta õlgu; ta hakkas unistama ametita elust, et pühendada end vabale maalikunstile, mis oli ta ammune igatsus. 1860. aastal lahkus ta „Charivari'st“ ja pühendas enda maalimisele. Kuid juba kahe aasta pärast sundisid igapäevased elumured teda ta vanasse ikkesse tagasi, mille all ta rühkis hooltsalt kuni 1877. aastani, millal tal kehva nägemise pärast töötamine sai võimatuks. 1878. aastal eraldus ta oma majakesse, Valmodvis'se Oise'i orus, mille tema sõber Corot talle ostis. Sääli surigi ta — 11. veebruaril 1879. a.

Oma viiekümne tööaasta jooksul lõi Daumier palju. Tema produktiivteedi ulatust võib näha järgmistest arvustest: ta lõi 400 õlimaali, akvarellimaali ja joonistust, 900 ksilograafilist ja 4000 litograafilist tööd.

Daumier' esimestel litograafilistel töödel puudub veel huvitavus, nendes on veel tunda algaja ebausutavust. Ta jooned on arad, tagasihoidlikud, vorm ebatäielik. Tema kaasõpilased olid palju osavamad, sest nell oli võti kõikide tehnikasaladuste juure. Kuid mida Daumier ei saanud õppida Ramellet' juures, sellele on keegi teda juhatanud, võib olla mõni ta sõpradest. Keegi on õpetanud talle litograafiakunstis uusi võtteid, mis talle uusi perspektiive on avanud. Järsku said ta tiivad tugevaks ja tõstsid ta oma kaaslastest kõrgemale. Ta plastilisele kujutusviisile alistusid ka ruumi, õhu, valguse ja varju kunstiline rõhutamine ja pärast, ta vanas eas, ka liikumisprobleem teadlikkus, paatoslikkus esituses.

Jaan Vaga.¹

Kooli- ja seltskonnategelane. Pühitses 25 a. ametijuubelit.

Tõnis Grünberg.

Valga gümn. direktor. Pühitses jaan. 40 a. pedagoogilist ametijuubelit.

Vollmer Univer.

Riigi kurttunmade kooli juhataja Porkunis. Püh. 60 a. sünnipäeva.

Pilte siit-säält maailmast.

Tantsija Tilla Durieux
Potivari naise osas. ¶¶

India advokaat. Kalkuta
uus lordmajor Dash, kelle
inglased järjest kardeta-
vamaks muutuva Ghandi-
liikumise pärast ametisse
on nimetanud.

„Tere tulemast“!

Ameerika pankades on sa-
gedasti korduvate suure-
mate sõjariistuse rõõvkal-
laletungimise vastunabi-
nõuna kõik ametnikud,
isegi kontoripreilid, re-
volvritega varustatud.

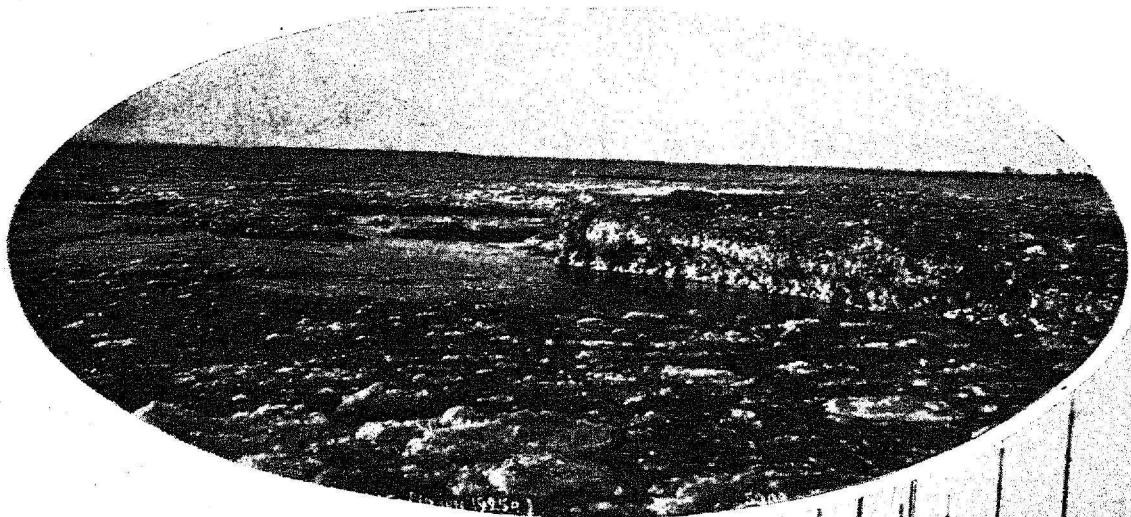

13 aastane Norra iluuisutaja Sonja Henie,
võitis rahvusvahelistel uisutamistel Viinis.

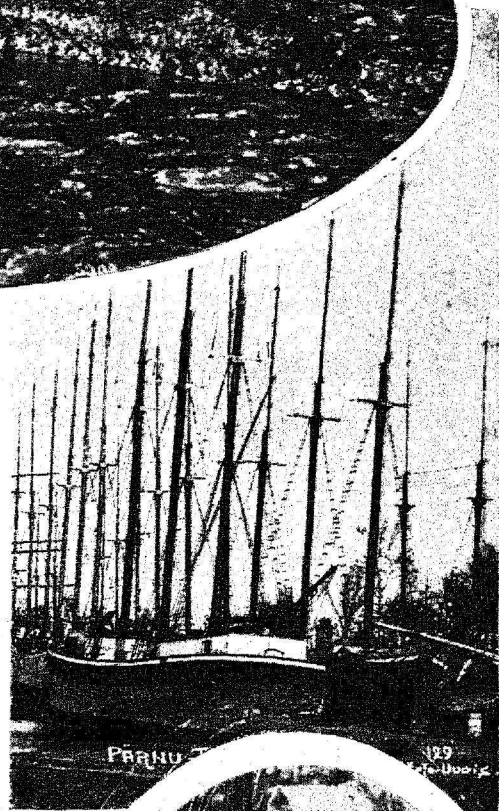

Prantsuse min.-president M. Herriot oma
töötoas Rue d'Orsay'l, töötab hoolimata
haigest jalast.

Kodumaised ülesvõtted.

Tänavune talv. Harilikult on Pärnu rand jaanuaris juba ammu jääga kaetud. Pilt on võetud Pärnu rannast lahtisele merele, kuna kaldal 3. jaan. tormist kokku peksetud jäärühme on näha.

Tallinna noorsugu.
Kaks lõbusat ülesvõtet Tallinna elust.
Noorpaar, kus ainult ka peig on tütar-
laps.

Paremal: Osa Pärnu talve-
sadamast purjekatega Roma,
Vega, Pärnumaa, Valter j. t.;
paljud neist on teinud pike-
maid ringe maailmas.

(Foto „Uudis“.)

Pahemal: Uus, suur alg-
koolimaja Tartus, mille ehi-
tus neil päevil lõpule jõudis.
Ruumi on majas 1701 kub.
sülda. Avaram koolimaja Tar-
tus ja, võib olla, kogu Eestis.
Õhk vaheldub 3 korda tun-
nis. Sisemised tööd maja
juures pole veel kõik lõppe-
nud, seepärast on osa ruume,
m. s. l. ka võimlemissaal, alles
kinni.

Punamütsike teel vanaema juure.

Side allohviteride kursus,

E V. kaitseväe osades side alal nooremate juhtide kohtadel teenivate üleajateenijate ohviteride ettevalmistamiseks ja teadmiste täiendamiseks nende erialal, lõpetas oma tegevuse 24. jaan., saates tagasi oma väeosadesse vastavalt ettevalmistatud 35 nooremat juhti. Kursus oli korraldatud Side Pataljoni juures kapteni Ojassoni juhatusel, kusjuures õpilaste kasutada olid õpe- ja katsete otstarbeks sisse säetud töökohad, laboratooriumid ja tehnilised sideabinõud. Keskel istuvad kapt. Ojasso (kurs. juh.), Col. Riiberg (ins. inspekt.), Major Kapsi (side pat. ül.).

Liljentaali memuaarid

Mina ja Eeduard Liljentaal.

Ühe hariliku inimese kaks rasket ülesannet.

Aristokraatia ja demokraatia: kaks mõistet, mille kohta meil lahkarvamisi ei saa olla.

Nüüd on mul jälle üks kibelev asi südamele, mille üle olen kaua mõtiskelenud ja vaiksetel õhtutundidel sus-sides tügitööd istudes ja lakke vahtides päris sügavalt juurelnudki. Pole seda kellegile avaldand — isegi Karoliinele mitte — aga nüüd, kus olen kirjanikuks hakand ja mu nime ikka rohkem ja rohkem rahva sekka trükitakse, siis teen sellest päris päätüki ja panen selle ülkirjaks teie poolt juba loetud päris hästi õnnestunud lause. — „Kunstiline päästkirjutus (sotschineeni) ilma passiva päälikirjata on kui maakera ilma põljanabata“,

ütlen ma edaspidi kuskil oma memuaarides, mis on väga passlik pääle minu surma mõtteterana või aforismina avaldamiseks.

Meie maa on pisike ja lihtne — see meie isade maa. Ei ole meil aadelit ega kuningat või printse kunagi olnud. Isegi meie ajaloolise aja maleva päälidud olid lihtsad talupojad, kes viskasid sõnnikuhargid sortsti! (peenikeselt nimetatud) rooja sisse ja haarasid mõõga — kui silmapilk seda nõudis. Ja meie olemasolu üks päänõudmistest ongi, et meie — kogu rahvas — ikka lihtsaks jääme, igaiüks oma töö ja ülesannete juures, ilma toredust taga ajamata, ilma et keegi ennast tei-

sest paremaks peaks, teiste kulul toredasti elada tahaks, ilma et mingisuguseid seisuse vahekordi ja eraldumisi tekiks.

Aristokraatia — see on meie surm.

Igatiks oma tõsise töö juures, hoolikas ja kohusetruu — oma ande ja võime piirides — ja kõigiga ühesugune — see on meie elupüsivuse üks algingimustest!

Need kaks viimast lauset on kui teesised või loosungid või lipukirjad, mida ükski meist ei tohi unustada, mida peame oma seintele, voodi ja kummuti kohale trükkida laskma, käterättidesse tülstichiga märkima, padja sutstekkidesse välja õmblema!

Meil pole selleks ka kunagi erilist püüdi olnud, meie rahvas on oma põhikoeni demokraatlik rahvas — see on õige. Aga mu kirjanikusilma ees pole siiski varju jäänd mõningad asjaolud, mis mind ülalnimetatud mõttes natuke võõrastavalt on riivand, mis on küll ainult jäänused meie maa muistsetest peremeestest (see rumal mälestuskaja endisest ajast — olla saksa vääriline), mida aga seda enam peame enestest välja koorima.

Mul oli hiljuti juhus ametiasjus meie vaimuharimise keskpunktis — Tartus — mõni aeg viibida. Elasin sääli oma õepoja juures: ta on ka student, maailma virakast meest, käis igapäev, raamatud seitungipaberis kaenas, ülikoolis ja õpib praegu sääli põlluteadust. On muidu päris kena mees, ainult nohiseb natuke liig palju ja õkitab veidi (sellepärast ta advokaadiks ei hakandki, ei saa ju kõnesid pidada ja nii —) ning veab pahemat jalga järele: olla jooksva mullu sisse läind. Ta nimi on Paalberk, Juhani Paalberk. Tema seletas mulle ühte ja teist Tartu studentide elust ja panin ise ka mõndagi tähele ja sellest tunnen tarvidustki miüd siinkohal veidi pajatada.

Üeldakse: üliõpilased on meie maaramm*), kes on meie tuleviku kultuuri ja kõige muu alus. Seepärast peaks nemad just eriti rahvaga ühenduses olema, kokku kasvama ja ühe terviku moodustama. Aga mulle

tundus niikui, et mõningad rühmitused selles suures üliõpilaskonnas veidi teises suunas liiguvad. Mulle tekkis siuke mulje, kui ma siin-sääli nägin väga peenikesi noorehärased pruntis mokkaladega ja üleoleva naeratusega liikuvat ja kuusin, et mõnes üliõpilasrühmituses peakasvatus selles seisvat, et hästi peenikese välimuse ja ülesastumisega olla, „lihtrahvalikkusest“ võimalikult ruttu lahti saada, „saksaks“ muutuda ja „matsi“ päälle nii kõrgeilt ülalt alla vaadata kui vähegi võimalik. Mulle tundub, et siin ollakse tahtmises mingisugust „aristokraatiat“ (hanejalgades muidugi! — ja paneks siia ühe naerumärgi veel lisaks, kui siukest oleks olemas) asutada, kellel lihtinimesega kõrvu istudes ülesandeks on nii suure raginaga nina krõmpsutada, kui vähegi see orgaan lubab.

Ärgu mõeldagu, et ma siin korporatsioonidest tahan kõnelda, kellele nüüd nii-kui-nii naha kallale kiputakse selle saksavärki vormimütsi pärast, — ei, ma ei taha oma terava sulega nende kallale tormata, neis võib paljugi hääd olla ja on ka kindlasti. Ei, on ka mõni teine, kelle kohta ülaõeldu käib ja tahan üldiselt rääkida, küll igatiks ise märkab, kes selles süüdi ja kes mitte.

Meie üliõpilaste sekka on jäänd palju omaaegse mõisnikukultuuri junkurlikkust ja peenikese aadlivõsu ideoloogiat — ja siin ta nüüd püsib ja püsib ning ajab võsusid, natuke virelaid, natuke olukohaselt muutunud, topitakse meie lihtinimese laste hingedesse, kes kohe muidugi pääd kõrgele tõstes enese kaks versta harilikust „madalast seisusest“ kõrgemal tunnevad olevat ja moka otsast „saksamoodi“ (ah, kuis neist naerumärkidest on puudus!) kõnelema hakkavad (saksa keelt küll mitte, sest see on moest läind). Sinna juure muidugi

*) sageli tarvitatakse küll sõna: maas o o l, aga minu meelest on sool selleks väga odav ja lihtne aine, et temaga meie haritlasi võrrelda, kaugelt parem on nimetus maar a m m (muidugi sümboolses mõttes) ja sellepärast lõingi selle uue oskussõna. E. L.

schikkrüided, udusirgete joontega püksid ja tikk lõua all, et raske pää lonti ei vajuks.

Vaimlistest püüetest pole siin suurt juttu, meie kultuurkõnnumustest minnakse muliates õlgu kehitades mööda, „salongis“ (ikka salongis!) ei kõlba ju sihukestest asjadest kõnelda ja mis ennast selles siis treneerida! Siin on oma comme il faut, triks-traks kummardused, pliks-plaks käemusud ja nii lõpmata kodune seltskondlik liikumine ja meeliulendav lõbus jutt! Üks stuudent, ta peab ka näitama, et ta mühakas mees ei ole! Ja kus seda edu daamide seas! Üks seelik ja teine seelik mühavad su ümber! Niiugune peab mees olema, trulladi-rullaa!

Ja kui istutakse kuskil lokaalis või looshis, väiksed õlled pähe kohama löödud, ning kui üks stuudent pää nokastust täis siis teisel näo segamini lööb, siis ajab see õnnetu lopergusekslöödu oma rüüna ette, vanub, et tema au olevat haavatud ja sedasama au võib ainult veri puhtaks pesta ning saadab kahevõitlusele väljakutse.

Siis tullakse ühel määratud päeval kokku, võetakse teravaksihutud mõõgad kätte, seotakse siidvööd niude ümber ja rüütellik võitlus algab. Lüüakse ja lastakse kvarte ja primme, kuni viimaks ühel silm pääst väljas ja teisel käe muskel läbi löödud — siis on ajal sellega lõpp, vastased sirutavad käe, ja au on puhtaks pestud. Hiljem käiakse aga eluaeg ühe silmaga ja rippuva käega — seepärast et kord nooruses puri*) pääs rumalusi tehtud. Selle eest on aga peenikeselt kangelane olnud — burschikoos!

Ma arvan müüd, et sihukestest asjadest peaks meie juba lahti saama. Peaks ka areneva Euroopaga sammu pidama, ma ei tea, just kui mõni vana Balti studioosuste muuseum, müüd meil siin oma vabal maal!? Egas meie end ikke teiseks saa teha, mis meie oleme, kõrgemat, peenikest seltskonda meie ikke luua ei jaks, siin, kus meil 1 miljon rahvast — kõik pääd-jalad koos oma inimesed.

Vaba hariduslikku vaimu arendatagu meie noorte üliõpilaste kasvatusühinguis ja mujal — tõsiseid, lihtsaid töökodanikke, vaat neid on tarvis!

Nüüd saan muidugi tõreleda kunstikirjutaja ja kunstiteadlase Rasmus Kangro-Pooli käest, kes muidugi arvab, — et ma talumatsi ja pastlaideoloogiat ajan ja selle vastu seisn, et inimene ennast ka euroopalikult riietaks ja haritud inimese vuhvi oleks. Aga ei, vaat seda ma just ei tahagi: igaüks peab olema korralikult rüüdes ja viisakate kommetega, aga ärgu olgu veiderdust nii välimusega kui sisemise vaimu loomisega — iga aadeliseisuse poole püüdmine on meie oludes üks maailmatu suur trükiviga ja eksitav trükiviga.

See kõik ülalöeldu ei käi muidugi kogu üliõpilaskonna kohta, enamik on sellest vaba — aga ka mõne üksiku erandina (kas ta just viimast on?) võetult on see küllalt asi, et seda siinkohal pahandavalt võtta.

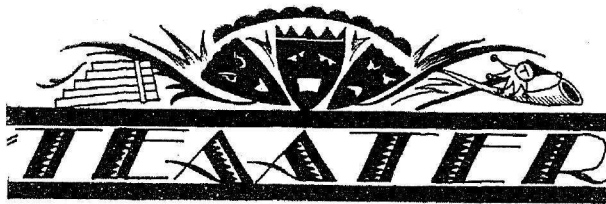
*) Uus nominatiiv puri inessiiv purjus. Selle uue sõna annan Aavikule ilma rahata.

Ma kordan veel kord, et pole siin mitte korporatsioonide kallale tungitud, seda vaimu on ka mujal ja sellest eraldi vast mõni teine kord — võtsin seda viga üldisena.

Lõpuks tähendan, et olen ka niisuguste tudengite äge vastane, nagu on seda mu õepoeg Paalberk: orja-aegne mühakas, väline lohakas ja seitungipaberil heeringasöömine on häbiks vaba Eesti üliõpilasele (sihukesti on aga ka terve hulk, nagu ma võisin tähele panna) — haritud Euroopa intelligentset kodanikud oma olude piirides: säärased peavad nad olema.

Need sõnad näitavad, et laiemad rahvahulgad meie üliõpilaselu silmas peavad ja neile mitte ükskõik ei ole, missugused mehed säält välja tulevad. Aga ma arvan, seda tähelepanu peaks rohkem olema, meie haridustempli kasvandiku vaimu üle peaks mõtteid vahetatama, — on ju vaim sama tähtis kui faktilised teadmised, mis ülikoolist saadakse.

Eduard Lilljentaal.

„Estonia“ teater.

J. M. Barrie komöödia „Imetlusvääriline Crichton“.

Näitejuht Ants Lauter. Dekoratsioonid Aleks. Tuurand.

Kuna ennejõulune hooaeg „Estonias“ oli võrdlemisi üksluine repertuaarilt, esimene tükk pärast jõulusid osutab huvitavamalt ja mitmekesisemat. Barrie' komöödia käsitab huvitavat ja aktuaalset seisust ning ülemuse küsimust, vormilt küllalt lavaline ning sõnaliselt väljenduses diskreedilt vaimukas.

See tükk annab palju tööväimulisi näitejuhile ja dekoratsioonile, samuti ka näitlejale. Ning nende mitmekülgiste võimalustega arvestades „Estonia“ on teinud hästi selle tüki võtmisega repertuaari. Lisaks olgu öeldud, et ka publikumi on olnud täied saalid seda tükki vaatamas.

Tahaksin peatuda lavastusel endal.

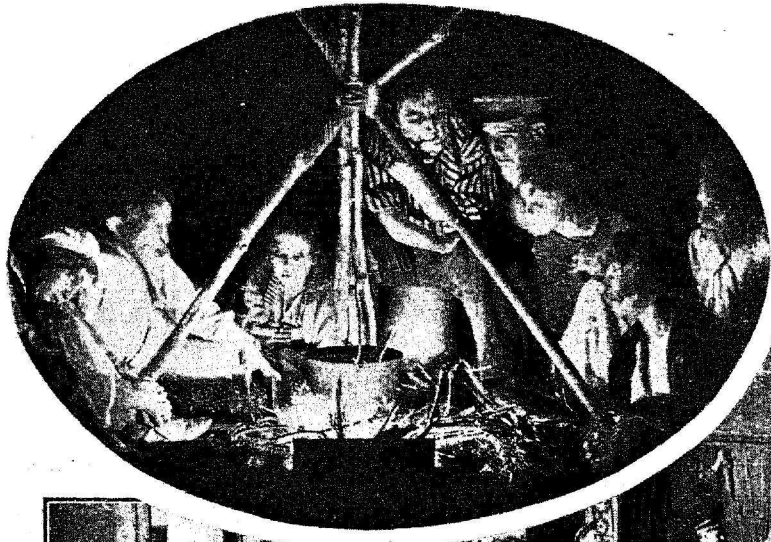
Draama jaguneb kahte ossa: I ja IV vaatus — Inglise lordi perekonnas, II ja III — tühjal saarel. Juba see seik nõuab kahesugust mängu. Saarel kõik on pööratud pää pääle ja ülemteener saanud oma endiste käskijate peremeheks. Siin on loomulik vabadus, ning korda ainult nii palju, kui see on praktiline. Kogu lavastuse hinges see oleks pidanud olema alla kriipsutatud: praegusel lavastusel oli muutus päämiselt igas isikus eraldi ja dekoratsioonil. Kõigepeält mängu tempo oleks võinud eralduda lordide kodu suurejoonelisusest: olla tugev ja kärke. Praegune lavastus tahtis anda tühja saare kujutuses pää pääle pööratud aristokraatlikkuse. Miks mitte tarvitada jõulisemat ja kiiremat mängu, kui see on võimalik, päälegi kuj selle abil paremini õnnestub näidata kahe olukorra erinevust.

Muidu aga reshil oli läbitõõtatud ja ühtlane, harva tundus, et mõni osa ei olnud orgaaniliselt eelmise jätk,

Lulu Kitzberg-Pappeli „Maarah-teaater“ Võrus.

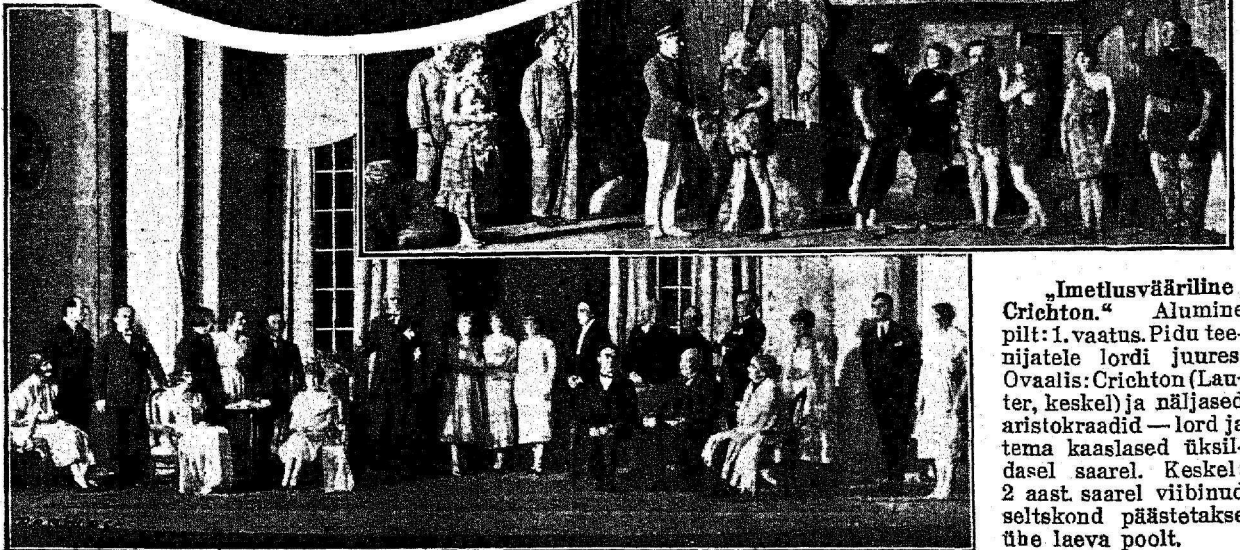
Lulu Kitzberg-Pappeli näitelavaline tegevus Eestis on juba mitmekesise ja teenusteväärilise minevikuga. 1918. a. oli ta üks algatajaid, kes Tall.

„Draamateatri“ suurematesse Saksa teatri ruumidesse üle tõi; sääl oli ta mõni aeg ka tegev näitejuhina. Ühtlasi on tal teeneid meie noorema, näitelavaliselt uuemate kunstivooludega katsetava „Hõmmik-teatri“ loomises ja tegevuses. 1921. a. asutas K. - Pappel Tartus näitekunsti kursused, 1922. a.

säälsamas teatrikooli ning sügisel 1924. a. Võrus „Maarah-teatri“, mis haridusministri ülesandel odavaid rahvaetendusi annab.

Pilt kujutab Oskar Wilde'i piibiloolise draama „Salome“ lavastust Võrus „Kandli“ saalis. Herodes (vasakul), Salome (keskel, Kitzb.-Pappel). Ovaalis: Johanaan.

„Imetlusvääriline Crichton.“ Alumine pilt: 1. vaatus. Pidurite juures. Ovaalis: Crichton (Lauter, keskel) ja näljased aristokraadid — lord ja tema kaaslased üksildasel saarel. Keskel: 2 aast saarel viibinud seltskond päästetakse üle laeva poolt.

Foto Parikas.

vaid sellele otsa kleebitud. Üks võrdlemisi kahtlane asi oli murraku tarvitamine Tweeny'l. See on osalt ehk tõlkija asi, kes oli tahtnud olla täpne. Näitejuht oleks võinud rahuga murraku maha tõmmata ning sellest järgnevad Crichton'i laused. Murraku tarvitamine on liig mõjutu inimese iseloomustuses, eriti veel, kui Inglise keelest on võetud otsekoheised vasted. Näiteks „Jähme“ ei haava meie kõrvu (sest meil 80 prots. intelligentsigi peab oma kohuseks mitte kõnelda õiget keelt) seevõrra, et ülemlteenar peaks selle parandama: „Läheme“. (Päälegi veel käskkõnena!)

Dekoratsioonide alal Al. Tuurand oli teinud palju huvitava; II ja III vaatuses, kuna I ja IV v. ei olnud püütud üle saada harilikumast toast. II vaatus oleks lubanud enam kui seekord. Parem ja pahem külg oli võrdlemisi huvitav, tagasein ju oleks võinud olla efektiivisem; hää mulje avaldas puude raiumine vaatuse algusel publikumi ja näitlejate ühenduseks rampi äärest, kuid sinna jäänud väänkasvud segasid. Tuurand armastab liig sellaseid väänkasve, need juba korduvad ta dekoratsioonides. Eriti huvitav aga oli III vaatuse tuba, mille seinad kaetud huvitavate „vaipadega“. Samuti hästi huvitasid III vaatuse kostüümid.

Mängus Ants Lauter Crichton'ina oli külm ja tasakaaluline, nagu ta on annud sellaseid osi kaunis rohkesti. Oleksin tahtnud näha ka tema mängus (nagu oli teistel) mingit muutust III vaatuses — ei, see jäi edasi asjalikuks ülemlteenriks.

A. Üksip Lord Loam'i osas sobis; ta oli paindumav kui tavaliselt, ning koomilisi momente tõstis välja üllikülluses. Ta mängus oli huvitav II ja eriti III vaatus, kus ta andis kuju enam-vähem teistsuguse kui talle see omane.

Harry Paris Ernest Wooley'na oli Paris nagu ikka, s. o. mängis oma osa kena koomikaga, kuid ei teinud temast kõike, mida oleks võinud. Kolmiküksuse moodustasid Netty Pinna, Erna Villmer ja Marta Nilus, kes teatavasti hääleliselt väljendusest on teatavate sarnasustega. Seetõttu eriti kahel viimasel (Agatha ja Catherine Laseby) jäi saavutamata indiviidualne kuju ning loodi kaksikkuju. Siin see oli võimalik, isegi hää, kuid olgu tähendatud mõõda minnes, et pr. Nilus viimasel ajal mängitud osis, millel mõnel väga hää väljendus on olnud liig iseseisvusetu ja ilmselt pr. Villmeri mõju all.

Hilda Gleser oma Tweeny' osas esimeses vaatuses ehk utreeris liiga, see kuju sai liig karikatuur-seks, mida ta ei tarvitses olla. Muidu, eriti III vaatuses seski osas oli huvitavaid momente.

Korralikud ja tihti huvitavad olid rohkearvulised muudki tegelased, keda ei jõua mainida üksikult.

Nägime selle tükiga jälle teatrit elavamat kui seda on nähtud. Puudub veel tahtmine iga tüki põhjal luua dramaatilisi elamusi, näitejuht on veel liig autori valitsetav. Kuid ta peab olema enam.

„Estonia“ draama hooaja teisel poolel aga töötab saada huvitavamaks kui oli esimesel, ja loodame mõõda olevat Saksa perekonnajantide aja. N. A.

Muusikalised uudised.

Joosep Tultschiev on kirjutanud ja pühendanud E. vabariigi 7. aastapäevaks „Eesti rapsoodia“ suurele orkestrile, segakoorile ja soolole. Sama autori poolt on loodud ka Eesti teemade päälle klaveri fuuga.

Mihkel Lüdig on lõpetanud „Mälestused“ suurele orkestrile ja segakoorile ja Dionyssi Orgussar „Uinuge, langenud kotkad“ orelile ja segakoorile.

Kõik teosed on Eesti rahvaviisidest võetud teemade päälle kirjutatud ja kantakse ette vabariigi 7. aastapäeval, 24. veebruaril, l.-s. „Ilo“ koori poolt „Estonia“ kontsertsaalis õpilaste aktusel. Re.

Mart Raud'i „Kangastused“.

„Sõnavara“ kirjastus Tartus, 1924.

Enne jõulupühi lisane juba olevaile luuletuskogudele kaks uut silmapaistvamat ja midagi tõeliselt nauditavat — sest sügise kestes ilmunud Ed. Nukk'i „Trioletid Amorille“ ei suuda oma nõrga sisu ja vormiga vist suuri nõudeid rahuldada; niipalju kui V. Adams'i luuletustele heidetakse ette suurt salonglikkust ja vormi mänglevust, ei saa neid omadusi vähemalt selle kogu paremates palades siiski võtta pahena, sest sääl esinevad nad peaaegu täiuseni viidutena, tüübilistena ja ümarikkudena ja pakuvad täiel määral seda, mida nad tahavad pakkuda; ekstravagantsustest, mida ehk paiguti võidakse leida, üsna hoolimata on siin siiski tabatud uut ja huvitavat nooti, mil on mõnikord täiesti omapärane kõla, ning autori elamuste nagu nende väljendusegi ehtsuses on sagedasti väga raske kahelda.

See on üks luule põhjapanevamaid nõudeid; kuidas rahuldab seda teine nimetamisväärsen ennejõulune uudis meie liürika alal, Mart Raud'i „Kangastused“, samuti esikteos ja samuti mitmeti kaunis suuri pretensioone esitav — nii välimusest kui sisult? Kas on ses elamusi, mis s u g u s e d ja kui võrd omapärased on need ning kui võrd on õnnestunud neid väljendada?

Tuleb otsekohe tähendada, et Mart Raud'i luuletused vaevalt suudavad olla Adamsi omadele väga tõsiseks võistluseks, kuigi andmeid võistlemisõigusteks on. Sest kui teha katse vastata esimesele küsimusele, kas ja missuguseid elamusi on ses luuletuskogus, muutub vastamine õige raskeks; „Suudlus lumme“ on — mõned vähema ehtsusega luuletused välja arvatud — pea alati nähtud läbi vaheiditu elamuse prismi, autor ei ole liig tihti sulge sääl kätte võtnud, kus puudus selleks sise-mine tarve, vaid mõjub usutavana — isegi neis paigus, kus ta upub kõige vikerkaaritavamaisse värvimängudesse, kuna mängu all on salgamatud nägemus ja tunne, mis annavad kõigele kuju ja rütmi.

Raud'i luuletustel absoluutselt salata nägemis- ja elamusiõimet oleks vististi ülekohtune; kuid kontroll enda üle ja vastutustunne, mis ei luba luuletust kogusse võtta siis, kui see ei ole täiesti isikupäraselt nähtud, ei ole veel jõudnud küpsuseni. See ei oleks siiski esikteose kohta suur õnnetus, sest mis seni valimatu, võib veel valmida, kuid tõsisema puudusena tundub, et omapärased, isikuomased elamused üldse näevad liig nõrgad, et raamat ei kisu kaasa, vaid jätab läbilugemisel võrdlemisi külmaks, mõni meeldiv ja rütmia keeletunnet paitav koht välja arvatud.

Raud'il on tugevasti arenenud keeleinstinkt. See on õieti ta kõige silmapaistvam omadus. Temas on virtuositeedi idusid, ta väljendusvahend on hästi viljeldud ja Raud oskab sellega saavutada häid efekte. Sellel päätükil võiks tema puhul kaua peatuda; kõik keerleb selle ümber, ja puht-vormiliselt, keele kõla seisukohalt, foneetilisel võetuna on mõnigi pala täiesti v e a t u; valimatus, ettevaatamatut ütlust ei leia talt kuigi kergesti — kui ainult leiduks küllalt julget, teravaltrabatavat ja sirgejooneliselt iseloomustavat tasakaalulise, rahuliku, „distingeeritud“ ümbruse elustamiseks. Praegusel puhul tahab sellevastu ka kauni kõla harrastus summutada lugupidamise uskumapanevuse ja läbielutuse vastu; ses suhtes kipud vägisi teda võrdlema samalaadilise, kuid siiski tulisemalt läbielava Rudolf Reimanniga, kelle toodang näib kadunud pingutuste huvitava ja mitmekesise vormi pärast — ainult et Raud'il ka vorm ei taha näh-

Dr. Jaan Masing.

Pühitses 1. veebr. kolmekordset juubelit. Dr. Masing sündis 19. jaanuaril (van. kal.) 1875. a. Vana-Karistes Sõnni talu peremehe pojana. Öppis valakoolis, Viljandi linnakoolis, Pärnu gümnaasiumis ja lõpetas Moskva ülikooli arstiteaduse osakonna. Arstitegevust algas 1900. a. Hiljem töötas Berliini kliinikutes naistehaiguste alal, siis käis Dresdenis ja Leipzgis end läitendamas.

Töötas eraarstina Abjas ja Ruhjas, oli kauemat aega Tallinnas tervishoiu arstiks ja linna kügehakkavate haiguste haigemaja ülemarstiks. Töötab praegu eraarstina naistehaiguste alal ja on oma klientide poolt lugupeetud.

Seltsielust elavalt osa võtnud. 1910. a. saadik Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi esimees ja auliige; Tallinna Majaomanikkude Seltsi agar tegelane ja auliige; konsistoriumi assessor, linnavolikogu juhataja abi jne.

tavasti olla seevõrra huvitav ja mitmekesine kui pehme, meelitatav, voolav, selletõttu aga muutub iseloomutuks.

Sarnase mulje jätab näiteks esimene luuletus „Ene-sega“ — täis vangitseda tahtvaid, täiesti musikaalseid, kõlaltselt täiesti õigel kohal seisvaid, kuid mitte küllalt energiliselt asjasse puutuvaid, ebareljeefseid sõnu. Alliteratsioon, viimseni kalkuleeritud rütm, siseriimid jne. teevad pala häämeelega valjusti ettelooetavaks, kuid pärast läbilugemist ei jää mälusse kuigi palju, päälle üksikute õnnestunud väljenduste ja sõnaliste kokkukõlastuste. Ja jääb tunne, et ka mitmekordne tähelepandlik lugemine ei selgitaks luuletuse kontuure. Stroofi stroofi kõrval, mida ei seo mingi küllalt ülev, kõigele aluseks olev mõte või pildi luustik. Soovitav oleks selle kogemuse jälgimiseks võrrelda näiteks sonetikolmikut „Õisel uritunnil“ — sõnastuse liigsulavus on siin kindlad äärjooned udustanud, puht-individuaalne, luuletustele meele sõõbuvust andev puudub — päälle mingi sümpaatliku, sooja alatoon. Ja viimasest on ikkagi vähe jäädavate väärtuste loomiseks; ei ole robusti realismi ega vaimukat aforistlikkust (viimast leidub Adamsil), puudub aga ka sügavam lürisim.

Hääs mõttes edustava näitena tsiteeriti salmi luuletusest „Veereng“:

Nagu herguv aas,
lõõmav heretaden.
kumab pilvne lääs
veriveretaden.

Ebaõigelt häälestatuina tunduvad rahvalaulumõõdulised ballaadikatsed; mõnes neist näib üsna ilmne Eino Leino mõju, näit. „Verev noorus“, millest vilksab mitmeti „Räkkö Rähkät“ meeletuletavaid värsse ja situatsioonide: „Siis salaksi ta susisi, poole Kaspari kähisi“ — või sureva Kaspari viimne surmaeelne nägemus, mis näib sama Rähkõ Rähkõ imponeeriva viimse koduküla vaatluse reminisentsena, kuigi ülekantuna pehmemasse, jõuetumasse helilaadi. Siingi

on Raud'ii õnnestunud tarvitada rahvalaulu või selle uuema, Aavikust põlvneva, reeglistatud teiseendi väliseid võtteid, kuid kujukus ja piltloov mõtteleend on kammitsas ja ained ise on väheusutavad, melodramaatilised, ülemäära paisutatud. Nägemisvõime terinemisel, dramaatilisuse kasvamisel, sõnastiku rikastumisel näitlikkuse ja jõulisuse sihis võiks samalt autorilt võib olla siiski loota üsna kaaluvat lisa sellele luuleliigile.

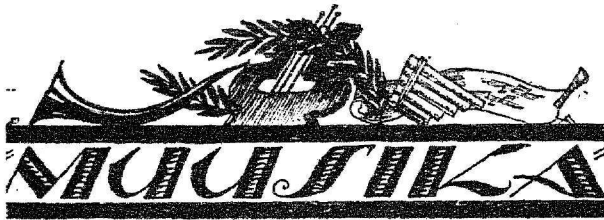
Kõigest kõike jääb kogust ometi terve rida vormilisi uudiseid, ilusaid värsse, isegi üksikuid peaaegu läbini suggereerivaid luuletusi (näit. „Vörkkiigen“, murdeline „Lahkumine“, „Loomingus“ ilmunud, isegi Saksa keele tõlgitud „Öö“, mida ainult kahjaks teeb ebaalgupäraseks lõpu jaan-kärnelikkus, siin muutunud märksa sentimentaalsemaks kui — vahest ebateadliku — eeskülv vastavad meeoleolud, ja veel mõni muu), ning tahaks autorilt oodata enne kõike tugevat enesedistsipliini, hoidumist puhtast vormimängust ja rikkalikumat ja haaravamat siseelu, et julgeda talle ette kuulutada püsivamat paika me hülid juba täiesti arenenud isikuid, ei enam ainult pehmelt keele õige painduvaks muutunud materiaali sorivaid, sellejuures ikka veel epigooniasest mitte vabu virtuoose tarvitsevas luules.

A. O. ras.

Kindral Lill,

uus kaitsemajistri abi lahkunud kindr. Larka asemel.

Instrumentaal- ja vokaalmuusika.

Instrumentaal- ja vokaalmuusika — need on kaks omapärast üksust, suurt eriliiki, millisteks helikunst kõige päält võib jaguneda. Sarnane jaotus ei ole kaugeutki formaalne või juhuslik, kuna mõlemad liigid radikaalselt üksteisest erinevad. Rääkimata neist tehnilisest võimalisist, mis on antud kummalegi, jälgimata neid puht-füsioloogilisi võimeid, mida omavad inimesele loodusest antud häälepaelad, ühelt, ning inimese enda loodud väljendusvahendid — muusikariistad, teiselt poolt, peab konstateerima vokaal- ja instrumentaalmuusika vahel suurema ja olulisema lahkuminekule olemasolu seesmise struktuuri, esteetilise mõju erinevuse suhtes.

See oluline lahkumine ja seesmine erinevus on olemas sellest, et vokaalmuusika alati liitub teise kunstiga — luulega — millega ta orgaaniliselt on seotud. Kuna õieti ainult instrumentaalmuusika tolele mõistele, mis meie sõnaga „muusika“, „absoluutne muusika“ ära tähendame, võib vastata, on vokaalmuusika oma olemuselt programm-muusika, on kahe kunsti, nimelt muusika ja luule ühistegevus. Ning see sümbioos on niivõrd tugev ja purustamatu, et koguni raske oleks vokaalmuusikat üksikuna, iseseisvana, luulest eraldatuna kujutleda, ja otse koomiline tunduks, kui laulja imiteeriks instrumentalisti, tuues esile sõnatuid aariaid ja koloratuure — ümnaid. Sest oleme harjunud, et laulja laulaks (mitte ümiseseks) ning laulaks millestki, et laulja ettekanne oleks muusikaline kõne, mitte sõnatu meloodia.

Siit kujuneb iseendast küsimus: kui vokaalmuusika alati luulega seotuna esineb, mis on selle resultaat? Annab muusika ja kirjanduse ühteliitmine mingi uue, iseseisva kunsti, milles selle moodustajad — helikunst ja sõnakunst — oma omadused kaotavad? Umbes sama, nagu vesiniku ja hapniku keemilise ühenduse sootuks uue aine sünnitab, mis sugugi enam vesinikku ega hapnikku meele ei tuleta? Annab muusika liitumine kirjandusega mingi uue kunsti? Kuj ja, siis milline on too uus kunst? Kui ei, siis milline kunst on selles liidangus tähtsam: muusika või kirjandus, heli või sõna?

Püüame vastata kõige päält esimesele küsimusele: annab heli + sõna mingi uue, omapärase kunsti. Iga kunst on olemas materjalist, kunst võib väljenduda ainult materjali kaudu. Materjal on see, mis igale kunstile omapärasuse, naudingule iselaadi annab. Värvide nautimine on midagi muud kui helide nautimine, samuti nagu vihmane midagi muud on kui kirjanduse nauding. Nii kaua, kui püsivad helikunsti materjal — heli, kirjanduse materjal — sõna, maalikunsti materjal — värv, püsivad ka kunstid — muusika, kirjandus või maalikunst. Kunsti ja tema maitsengu võime hävitada ainult siis, kui hävitame materjali; tehes nägematuks värvid, kaoks maali-

kunst, kuulmatuiks helid — muusika, hävitades sõna hävineks kirjandus. Liita kaks kunsti, tähendab ühel ja samal hetkel kaks erimaitsengut anda. Kuid kunstide materjale ei saa siduda või liita sel kombel, et nad vastastikkult hävineksid: heli võib sumbutada ainult müraga, mitte värviga, värv matta ainult määrimisega, mitte helidega. Kunstide materjali liitumine ei sarnane seepärast keemilisele ühendusele, vaid pigemini mehaanilisele segule, kui samastilise võrdluse juure jääda. Nagu mehaanilise segu juures moodustajate ainete omadused säilivad (sool + vesi annab soolvee), nii ei hävine heli- ja sõnakunsti liitumises muusika ega luule, vaid säilivad kumagi maitsengu erinevused.

Vaevalt on seepärast õigus Wagneril, kui oletab «художественное произведение будущего») et kunstid tulevikus oma individuaalses, kitsarinnalises olemasolust vabanevad ning üksteisega ühinedes uue, täiusliku ja ideaalse kunsti moodustavad. Kunstid võivad tulevikus küll isekesks ühineda, üksteisega käsi-käes käia, koos mõjuda (nagu see osalt läbi on viidud ooperis), ent selle tulemus ei oleks mingi uus kunst: see oleks kunstide „mehaaniline segu“, kus samapalju erimaitsenguid kui kunste.

Vastates esimesele küsimusele seega eitavalt ning leides, et siin mingi uus kunst ei sünni, küsime edasi: mis on siis tole liitumise resultaat, milline kunst omab siin domineeriva tähtsuse, on vokaalmuusika kirjanduslik muusika või muusikaline kirjandus?

Väidetakse viimast. Toonitatakse, et luule siin tähtsam olevat, kuna muusika seda ainult ilustavat. Enne olevat luule, siis muusika. Komponist kirjutavat muusika mingile laulule, mingile tekstile, mitte vastupidi: kirjanik muusikale teksti.

Nii väidetakse. Ning väidetakse, meile näib, ekslikult, olgugi, et suuremalt jaolt muusika tekstile komponeeritakse, on mõeldav ka antipoodiline nähtus. (Ning meie poeedid teeksid tänuväärt töö, võttes korraks põhjalikule kirjanduslikule remondile meie jannsenliku riigihümni!) Igatahes ei tõesta asjaolu — muusika kirjutatakse sõnadele. — milgil kombel kirjanduse üleolekut muusikast. Ei ole kellegi uudis, et mingi kunst teisele tõuke annab, ühe mingi kunsti produktsioon kunstnikku teiselt kunstialalt loomisele inspireerib. Lõi ju näiteks Mussorgski „Pildid näituselt“ maalikunsti mõju all, inspireeris ju näiteks Rjepinit „Ivan Hirmsa ja poja“ loomisele Rimski-Korsakovi „hirmus“ muusika. Oleks absurd siit vastavaid järeldusi teha: esimene väide tõestaks maalikunsti üleolekut muusikast, teine — muusika üleolekut maalikunstist.

Õelda, et vokaalmuusikas kirjandusel suurem osa on või vastupidi muusika temas domineeriva tähtsuse omab, tähendab õieti isikliku vaate ja arvamise esiletõomist. Sest iga maitseng on olemas maitsesest. Kuj see on kirjanduslike kalduvustega, naudib ta vokaalmuusikat ilustatud luulena. On ta aga muusikaline, siis asetub muusikaline läbielamine esiplaanile. Esimesele on vokaalmuusika kõige päält kirjandus, kuna muusika ainult ilustamise, dekoreerimise ülesandeid täidab. Teine aga

saab siin muusikalise naudinguga, kusjuures tekst muusikalist meeleolu selgitab.

Üldmaksav ja objektiivne mõõdupuu, mis käesolevas küsimuses ühe või teise kunstiliigi üleoleku tõestaks, puudub. Seepärast kui keegi väidab, et vokaalmuusika on enam kirjanduslik kui muusikaline nähtus, siis esitab ta tõeliselt ainult oma isikliku arvamise, paljastades end sääljuures ning andes võimaluse mõista tema maitsengu sihti. Sarnane väitja valetab, kuigi ta tõtt öelda tahtis, kuna ta unustas selle lihtsa tõsiasja, et ei saa olla isiklik maitse kõigile sunduslik.

Nii, instrumentaalmuusika lahkumine vokaalmuusikast esteetilis-filosoofilises mõttes oleneb sellest, et esimene on autonoomne tervik, iseseisev ilm, kuna teine oma mõju maksmapanemiseks kirjanduse kaasabi vajab. Siit oleneb kummagi kujutusvõim. Kui instrumentaalmuusika (s. o. muusika selle sõna spetsiifilises mõistes), on ainult meeleolukunst, millel kujutusvõim — selle sõna harilikus tähenduses — puudub, mille sümboolsed kujud (mis siiski olla võivad!) kunagi ei ole kategoorilised, kindlad ega üldmaksvad, kui koguni muusikaline meeleolu ebamääraseks osutub, sellel meeleolul puududes sihitus, — siis omab vokaalmuusika selgepiirjoonelise süsheeli, kindla pildi ja kuju, täpse meeleolu.

Oma jõust ja väest ei või olla muusika kujutav kunst, kui ta ainult nende abinõudega piirdub, mis temale on antud. Sest meloodilised ja harmoonilised kombinatsioonid kui ka dünaamilised muusikalised efektid on võimetud pöörduda meeleolu loomise veel pilti või kuju andma: see on värvi ja sõna ülesanne. Tahab seda aga muusika siiski, siis vajab ta vastavat kommentaatorit ning see kommentaator vokaalmuusika juures on luule, millega koos ta esineb. Kui Sibeliuse „Finlandia“ tugevust väljendab, jõutunde suggererib, on see meeleolu, see jõutunne ebamäärane ja seletamatu. Vokaalmuusika selle vastu suggererib kindla meeleolu. Kui juhuliku näitega leppida, siis avaldub vokaalmuusikalises „Üks kindel linn ja varjupaik“ samuti jõutunne. Viimane aga on kindel ja mõistetav: elujõud ning julgus teadmisesest, et kõikvõimne jumal meid kaitsmas. Kui mingi instrumentalistlik „Eleegia“, „Melankoolia“ või „Träumerei“ jätab kuulajasse ebamäärase igatsuse, siis on vokaalmuusika teadlik igatsuse objektis, kuna ta näiteks ühaldab: „Oh võiks ma linnutiivul su juure lennata!“ Muusika võib käsitada kogu hingeliste läbielamuste mitmekesisest ja rikkalikku skaalat, ülevoolavast rõõmust kuni meeleheiteni. Ometi ei saa ega tohi ükski muusikaesteetik tõendada, et muusika „pulmarõõmu“ või „orjaveeva“ kujutaks: see jätkem vokaalmuusikale.

Vokaalmuusika mõjub — vähemalt võib mõjuda, olenedes nautijast — muusikaliselt. Sellest vaatepunktist välja minnes on vokaalmuusika tingimata muusikaline nähtus ning laulja on kõige päält muusik, ehkki ta sääljuures ka deklamaator on. Vokaalmuusika kasutada on samad muusikalised elemendid, muusikalised nüansid ja efektid, millega opereerib instrumentaalmuusi-

sika. Võttes vokaalmuusikaliselt palalt sõna, jääb meloodia, mis alati allub muusikalisele loogikale ja annab muusikalise naudinguga; andes tagasi meloodiale tema liitlase — teksti, — säilib meloodia muusikaline meeleolu, sääljuures annab tekst meeleolule selguse, kommenteerides helisid, luues kindla pildi, kategoorilise mõiste, erilise meeleolu.

Muidugi võib sündida see ainult siis, kui muusika tekstiga orgaaniliselt seotud, kui komponisti poees on täielikult haaranud. Iga helilooja ei või kirjutada vokaalmuusikat. Seda võib ainult see, kes kirjandusliku nautimise võimeline. Helilooja peab poeesi kirjanduslikult läbi elama, mõistma ja nautima, alles siis võib ta saadud meeleolu muusikaliselt edasi anda. Luuletajat ja komponisti peab valdama üks ja sama emotsioon. Kui see ei sünniks, looks komponist muusika, mitte vokaalmuusika; teksti ja meloodia ühendamine oleks kunstlik aga mitte kunstiline.

Emar Eme.

Aleksander Arhangelsky †.

Möödunud aasta lõpul suri Praagas A. Arhangelsky, meie aja parem koorijuht ja samanimelise segakoori üllapidaja. A. sündis Pensa kub., Vana-Tesikovis 11. oktoobril 1846. a. Keskhariiduse omandab ta Pensa vaimulikus seminaris, kus ta muusika algteooriat õpib Vene kirikumuusikas tuntud Nikolai Potulovi juhatusel. 16-a. poisikesena juhatab ta Pensas suure eduga kirikukoori ja pärast vaimul. seminari lõpetamist leiame teda sama ameti päält juba Peterburis, kus ta 1880. a. oma koori asutab, esialgul 60-liikmelise — pärastpoole teda aga küni 100 liikmeni suurendades.

Arhangelsky koorilauljad olid kõik palga pääl — põhipalk 1915. a. 25—40 rubla kuus; ühes juhulikkude sissetulekutega võis aga Arhangelsky kooris enne ilma sõda 150—200 rubla kuus teenida. Koori koosseis hääleliselt kui ka muusikaliselt oli meie oludega võrreldes ideaalselt kõrge; nii tarvitas A. koor maailma kooriliteratuuri kõige raskema teose Bachi h-moll Messi äraõppimiseks 1915. a. ainult kolm proovi, — orkestri ja solistidega kokkulaulmiseks kaks proovi. Meie Eesti kooridele kuluks aga praeguste koosseisude juures sama teose äraõppimiseks vähemalt kaks, kolm aastat.

Arhangelsky juhatas koori suurima välise affektatsiooni ja vehklemiseta, sellejuures väga kindlat rütmi saavutades ja suurt rõhku pannes õige intoneerimise pääle. Hääle vajumine oli A. kooris haruldane nähtus. A. oli suur pianissimo sõber koorilaulus.

Isiklikus läbikäimises kooriliigetega oli A. südamluk, vastutulelik, ja seepäele vaatamata, et kooris väga vali distsipliin valitses, oli A. oma koori liigete poolt suures lugupidamises ja austamises, õigemini armastuse oreolis.

Arhangelsky poolt on komponeeritud üle 100 vaimuliku ja ilmaliku pala, mis meiega laulukooridele ei ole võõrad („Lai laas“, „Õine vaikus“ j. t.). Ta looming on kirikumuusikas stiilne, ja kuigi mõningastki ta teostest vähe pääliskaudne vormikäsitus ja harmoonia hõredus välja paistab — on ta looming tervikuna voolava viisiga elustatud ja soojendatud ja küllalt huvitav nautimiseks laiematele ringkondadele.

Enamlise valitsuse algul katsus A. veel ise oma koori üll pidada, kuid oli sunnitud varsi asjaajamist Njemtsovile üle andma ja oma viimased päevad Praagas sügavas vanaduses puudust kannatades pagulasena mööda saatma, kus ta ka 78 a. vanaduses suri. Do.

Londoni moodidest.

L. G. Garey (Londonist) järele.

Muidugi peab naine nüüdisaegse saledusmaania puhul erilise hoolega oma ülat alla saleda kuju alalhoidmiseks ka sünda aluspesu päle mõtlema. Ilma osavasti valmistatud pesuta ei või ükski kleit moodsalt mõjuda ja suurilma daam ostab seepärast uue kleidi valikul sinna juure kohe ka sooda aluspesu.

Musta kleidi juure kannab ta ka musti pükse ja printsess-aluskuube, hoiab seega alal saleda piha, ja nii käib see läbi kogu värvideskaala. Moodne pesu tehakse nüüd pitsitatud georgetist, ninonist, crêpe-de-chine'ist, atlasist või Melaneesia siidist ja päälegi värvides, mis varemalt maitsetuiks loeti. Virsikpunane, lilla, barri, roosivärv, oraansh, roosa — kõike tarvitatakse — mõnikord ka rohelist, kuigi naised oma vanast ebausust selle värvi vastu näivad veel kinni hoidvat.

Veel kunagi enne pole aluspesu kenam ja luksuslikum olnud. Otse lõigatud, tarvilik istuvus, peenete küljevoltidega saavutatud, üdupeenete pitsidega piiratud ja suurepärase loomulikkväärviliste lilledega tikitud, näivad nad haldjaist haldjatekuningannale valmistatud olevat.

Neglisheed on, nagu juba arvata võib, läbipaistvad ja ämblikuvõrk-õhukesed. Pidshamasid kantakse vähem. Kuid neid kantase siiski ja valmistatakse nii silmatorkavad, et nad enam buduaari kui magamistuppa kõlbavad, näit. roosast atlasist ninonist voldikestega kuni põlve-kõrguseni ja poolte käisteni. Öömütsikesed on endistest palju vähemad ja ka vähem kaunistatud, kuis see enam soodus siledaile päile. Enamad neist on kenad, üsra ümber pää hoidvad mütsikesed siidshleifiga ülal lagripääl või kõrvaltripevate tutikestega, ripatsitiga.

Sportiharrastajail oli seni ükskõik, kas nende ülikonna juures midagi kohevil oli või mitte. Nüüd on see aga äärmiselt mittelubavat. Neil on nüüd uus riietus, mis tööpoolest väike üllatus. Pluus ja püksid koos, nii et nad veel ainult särkpüksi all ja uut siledat, ees lihtlikku käivat seelikut pääl kannavad — ja spordikostüüm ongi valmis.

Kodujakid! See sõna tuletab meele vanaemade pakse, vormita kampsoni või inetuid, kujutud jakke, millesse me ise viimaste aastate jooksul riietusime. Nüüd on tänapäeva mood nende asemel suurepärasemad toreduskangastest valmistatud imeasjad loonud, mille vaatamisel juba ükski suu vesiseks läheb. Jakid valmistatakse kirjast atlasist, sametist, pehmeist villastest riietest või brokaadist, ja kõik vaevalt ettekujutatavais eredais värvides, ning vooderdatakse silmatorkavaimate värvidega. Juba värvide erévusest küübib nende edu kindlustuseks.

Mõned neist on eest lahti ja lasevad meesteveesti välja paista, teistel on vaid hiinlaste riietusele omaised kõrged kraed; paljud on efektselt villase tikandusega kaunistatud.

Tõeline õnn on nende suured taskud, mis läbi õgev joon küll palju kaotab, kuid mis neil nohurikkail talipäevadel, kus tihtipäält end isade ja armsate meeste taskurättidega oled sunnitud varustama, enam kui tere tulemast on.

Ning taskurätt! Üks neist tuhandeist pisiasjadest, mis moodsale tualetile nii hädatarvilikud. Rätid on praegusel ajal eriti kenad — batikaga kaunistatud crêpe-de-chine'ist ning kandjanna salliga üht värvi. Ka pea-

vad nad uusima käekotiga, mis fox-troti nime kannab, kooskõlas olema. Viimased on iseäralist vormi, mustast või värvilisest poeeritud puust, pärlite ja kunstlikkude kalliskividega kaunistatud ning pika käepidemega varustatud.

Ja dsheemper, mis viimase kahe aasta jooksul juba me raudvaraks kujunes, on nüüd pikemaks veninud ja kannab kasaki nime. Kaunis kena riietustükk, mis kuni põlvini ulatub ja ainult mõni toll oma all olevat kleiti välja laseb paista ning harilikult kirjast georgetist või crêpe-de-chine'ist ömmeldakse.

Toop- või torbikkuubi, kuis neid kuskil nimetatakse, kantakse veelgi, kuid nüüd juba kuni päätpoolt põlvi lahtiulatava õmblusega — lõlkega. Ja kuued veidi pikemate esilaadidega on uusim nähtus moeriigis.

Et daamid liig suurt poolehoidu nende liikumist kitsendavate seelikute vastu ei avalda, siis asendavad neid nüüd osalt ka n. n. godets, mis veidi avaramalt liikuda lubavad. Kui puuduvad godets, siis on lõige ja et elegant kuub vaevalt allpoole põlvi ulatub, ulatub lõige päälpoolle põlvede. Ömmeldakse ju küll nõõbid piki lõiget, mõista andes, et seda võib ka kinni nõõpida, kuid et ta sellega oma otstarbe kaotaks, siis jäetakse ta ikkagi nõõpimata.

Eest pikem kuub annab siin jällegi istuva inglanna kombusest tunnistust, sest tal puudub julgus kuues, mis päälpoolle põlvi tikub, tänna istuda. Tagumine lühildus ei näi talle aga muret valmistavat, sest sinna ei küüni ta oma pilk.

Põimitud juuksed on jälle oma haripunktini jõudnud, mis ta-kadu ette kuulutab, ning mood lubab naiselikumaks muutuda. Juba kaunistataksegi torbikkleite crêpe-de-chine'ist ja pitsidest jabot'ega. Ka kohtad kraesid kuld- ja hõberiidest, mille pikad otsad kuld- ja hõbenarmastega kaunistatud.

Uusim moesaavutus on varjundlised tantsukleidid. Armsaimad varjundid on oraanshiga alates kuni orneima sidrunikollaseni ja sügavast roosvärvist heledaima muschelroosani. Kleidid valmistatakse georgetist — mõnikord on pikk piirik hõbe- või kuldriidest nelja- kuni viievärvilise pikitriibuga voltkuuega või kuub koosneb voltidest, millest igaüks veidi sügavama varjundiga kui eelmine.

Ning mantlid! Avarad kasukad, gratsiöösid tiigri-mantlid, kalevmantlid määratumate karusnahkadega ja narmasvöödega Schoti omad. Kui kenad nad kõik ei ole! Iseäranis eelistatakse karusnahkadega kaunistatud. Neid kohtab kaheksaguseid; all kitsenevaid ja laienevaid. Kuni lõuani kinnimööbitud karusnahkrae samasuguste laiade käisetulpide ja bordiga all. Ning nad püsivad niisugustena juba mitugi talve.

Tänaval eelistatakse ikkagi veel musta, ehk küll juba pardiroheline näib populäärsemaks muutuvat.

Keskmiised kasukmantlid endast on pea igast ilma-kaarest kokkuveetud kodujänesnahkade kollektsoonid — värvitud muti- või biisamnahana. Nad on eelistatud enam reisidel ja autosõitudel kui tänavail, kus karusnahkadega kaunistatud kalevmantlid rohkem armastatud.

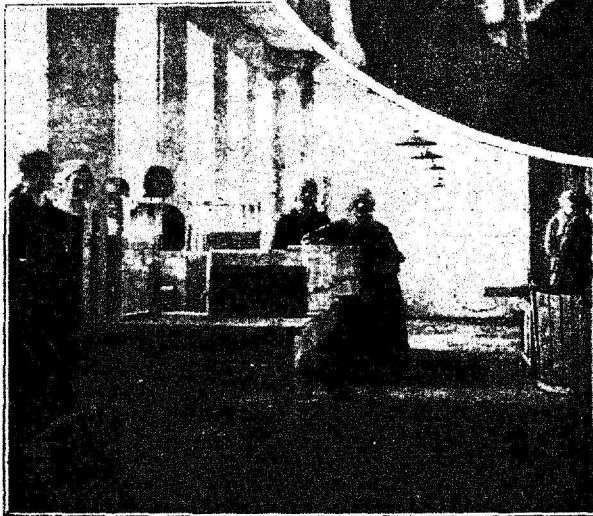
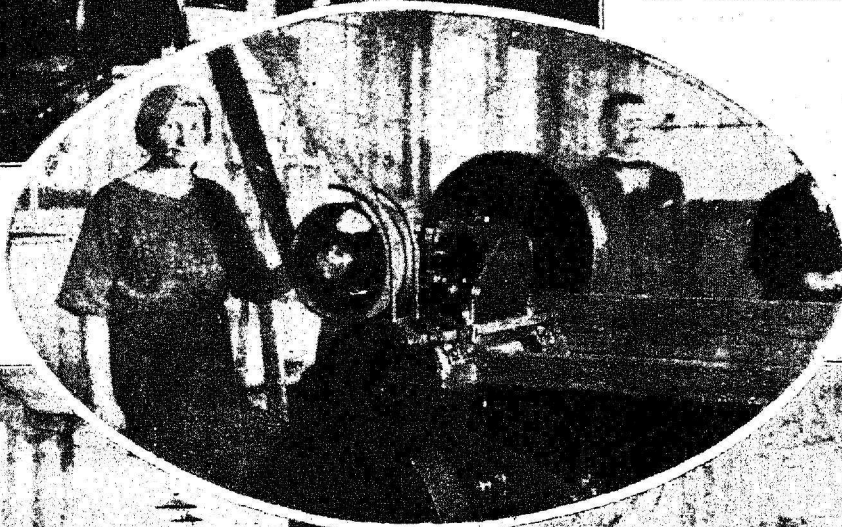
Mis kübaratesse puutub, siis eitatakse juba kategooriliselt seniseid väikeäärelisi ja lintidega potisarnaseid vorme. Uued kübarad pakuvad hulga mitmekesisemaid üllatusi. Reaktsioon on kõiksugused omapäraseid vormid ajakohaseks tunnustanud. Paljud ebaharilikkesteffekt saavutatakse lihtsalt laia paela või voltide kágaraga. Daamide ilmas on seega aga uus ja ühtlasi igivana sündmus juures, sest mugavate, lihtsalt pähetõmmatavate vormide asemele astuvate toreduspáakapetega muutub kübaraostmine jälle üheks tähtsamaks sündmuseks nende elus.

Konkurent tubakavabrikute sündikaadile Tallinnas.

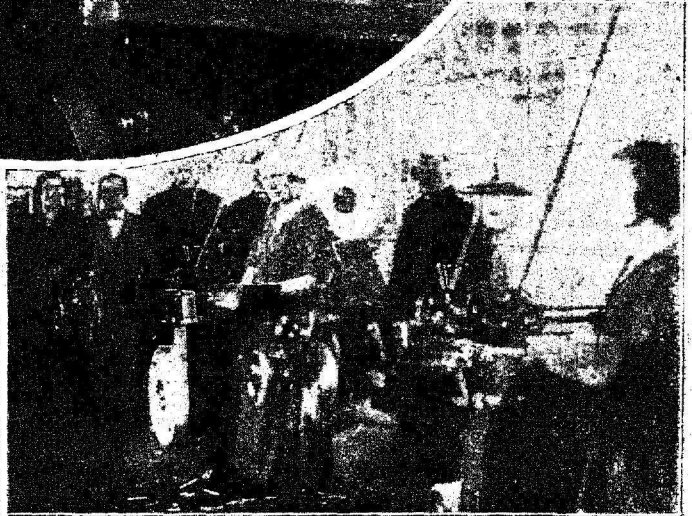

Üleval: Paberosside toppimise jaoskond; paremal äärel seisab vabrikuomanik Leo Scheer.

Ovaalis: Tubakalõikamise jaoskond.

Pakkimise ja ekspeditsiooni ruum.

Paberossikestade valmistamine.

Käesoleva aasta 7. jaanuaril algas oma tegevust tubakavabrik „Leo Scheer“.

Uus tubakavabrik kuulub oma suuruse poolest esialgu kesktööstuse liiki. Vabriku tööstusruum moodustab valge, ruumika, klaasvaheseintega saali, mis võimaldab kohe ülevaate kogu tööstusest.

See jaguneb järgmistesse osakondadesse:

1. Paberossikestade valmistamise jaoskond 3 masinaga, mis valmistavad igaüks keskmiselt 12 kuni 15 tuhat paberossikesta tunnis. 2. Paberosside toppimise jaoskond 3 masinaga, mis topivad ä 7 kuni 14 tuhat paberossi tunnis. 3. Tubaka lõikamise jaoskond, „Universaal“ süsteemi moodsa (kõverlõikega) masinaga, mis valmistab paberosside toppimiseks ja müügiks tubakat 120 puuda päevas.

Esimesed turule lastud paberossid „SULEV“ on leidnud rahva poolt suurt poolehoidu, kuna nende hind hästi odav: 12 marka 20 suitsu eest:

see on tubakavabrikute sündikaadi poolt väljalastavatest, väärtuse poolest sama sorti paberossidest ligi 50% odavam.

See on juba suur kergendus praegusel üldisel kitsikul ajal neile suitsetajatele, kes odavamalt seltsi paberossidega peavad leppima; ja see osa suitsetajaist teeb välja umbes 80% üldisest suitsetajate arvust.

Uus tubakavabrik on seega otsustanud kauba hädaduse ja hindade poolest tubakavabrikute sündikaadiga võistelda. Ja suitsetajatele, kes vahepeäl ainult sündikaadi hindade määramise tujudega pidid rehkendama, mõjub see vaba võistluse tekkimine igatahes rõõmustavalt rahakoti pääle.

Üldiselt tar-

vitab Eesti turg praegu ligemale 45.000 puuda toorest tubakat, millest pool tubakat paberosside valmistamiseks tarvitatakse, kuna teine pool valmis tubaka näol müügile läheb.

Tarvitajal jääb võimalus välja arvata, missuguse osa tubakavabrik „Leo Scheer“ turu nõuetest rahuldada suudab. Peab tähendama, et see kaunis suure osa sündikaadi turgu endale rekvireerib, kuna vabrik töötab praegu 3 vahetusega.

Tubakavabriku omanik Leo Scheer on tuntud energilise ärimehena ja on tubakatööstuse alal kodumaa äri- meestest üks parematest asjatundjatest. Varem oli ta a/s. Reier & Co ja a/s. Astoria kaasomanik.

Suitsetaja.

Nali.

Õpetaja kirjutab koolitahvile sõna „varas“ ja nõuab õpilastelt seletust, mis see sõna tähendab. Keegi ei tea seletada. Siis küsib ta Paulilt: — „Noh, Paul Viskel, sa vast tead seletada, mis see sõna tähendab.“

— „Ei, härra õpetaja.“

— „Noh, vaata, kui ma käe sulle tasku pistan ja säält viemargalise välja võtan, kuidas sa seda nime-taksid?“

— „See oleks vast imetegu, härra õpetaja.“

Vastutav toimetaja E. Raudsepp.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

UUK
Odavam
prilliäri
ja
tööstus

Narva mnt. nr. 4, Tallinnas.

Phosphatine Falières

ammu tuntud ja igalpool tarvitav

laste toitmisaine.

Iseäranis nõrkadele lastele,
haiguste järele j. n. e.

Hoidke
järeltege-
miste eest.

Müük
igalpool

Ainuesitaja:
Ed. Thom-
son & Ko.

Lai tän. 33.

Kõnetr. 26-87.

Eesti Ühistegelise Liidu väljaandel ilmuvad järgmised ajakirjad:
I. Piltide ja joonistustega kaunistatud rahvalik nädalaleht

«Ühistegelised Uudised»

Maksab:	12 kuu pääle	Mk. 250.—
	6 " " "	130.—
	3 " " "	70.—
	2 " " "	50.—
	1 " " "	25.—

Üksiknumbri hind Mk. 5.—

II. Ühisuste tegelaste praktiline nõuandja kuukiri

«Ühistegevusleht»

Ilmub 1925. a. endisest paksemas kaustas ja täiendatud uute aladega.

Maksab 12 kuu pääle Mk. 250.—; üksiknumber Mk. 25.—

Tellida saab mõlemaid lehti igasi ühisusest ja postkontorist.

Toimetuse ja talituse aadress, **Tallinn, Eesti Ühistegelise Liit,**
Telefon 26—13.

ESIMENE TALLINNA TULETIKUVABRIK
JULIUS TRUMM & Ko.

A.-S.

ASUTATUD 1863. A.

== IMPREGNEERITUD ==

**TULETIKUD,
TIKUTRAAT.**

VABRIK ON AJAKOHASTELE NÕUETELE VASTAVALT EHI-
TATUD UUTES RUUMIDES OMA TÖÖD UUESTI ALANUD
UUTE MASINATEGA.

TALLINNAS:

VABRIK: SUUR PÄRNU MNT. 82. TEL. 9-04.

KONTOR: VANA POSTI TÄN. 11. TEL. 12-78.

„EPHAG”i“
lille-
odekOLON

„EPHAG”i“
hamba-
pasta

Parfümeeria- ja kosmeetikaained

„EPHAG”

Tallinn, Harju tän. 41.

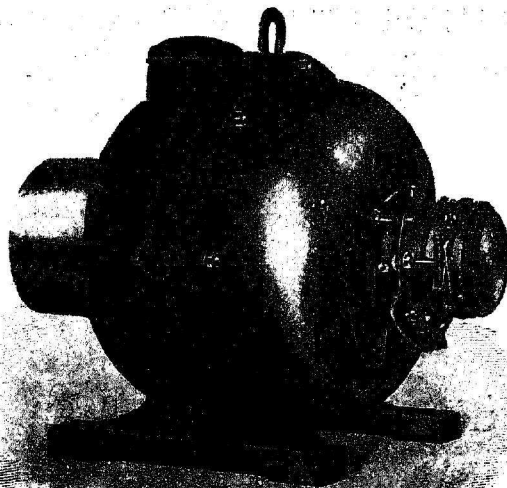

Eesti elektromehaaniline tehas „VOLTA”

Tallinn,
Soo tän. nr. 27.

Kõnetraat
9-57.

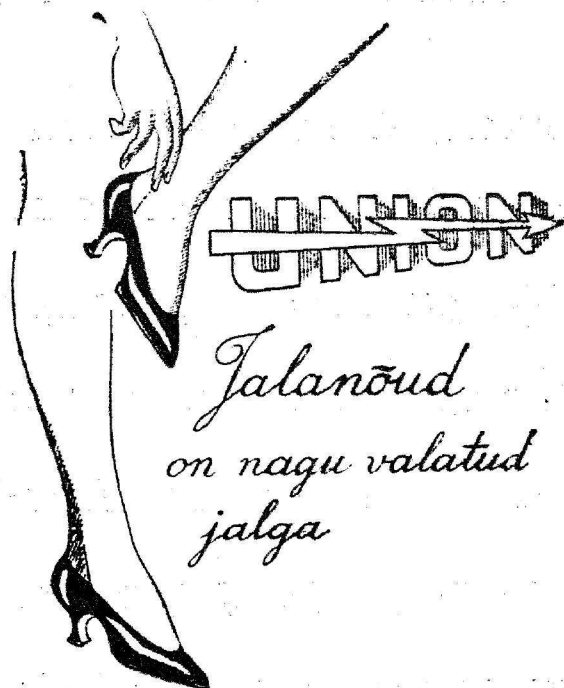
Uute mootorite,
dünamote ja ge-
neraatorite val-
mistamine ning
vanade remon-
teerimine.

Suur masinate
ladutagavara
ennesõjaaegse
häädusegaga
elektermasina-
test 0,5 kuni 25
hobusejõudu.

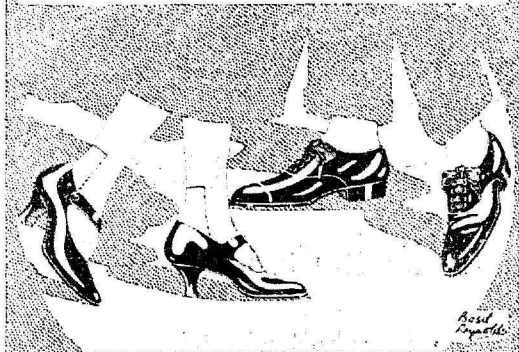
:-: Vaskjuhed ja siinid igas põiklõikes. :-:

*Jalanõud
on nagu valatud
jalga*

Valdemar G. Herzberg & Co.
Tallinn, Rataskaevu tän. 14.

NUGGET
SAAPA KREEM

COCOL
tualettseep

Sellega teatame, et oleme järgmiste vabrikute
saaduste ainumüügi Eestis üle võtnud, nimelt:

A-s. Põhja paberi- ja puupapivabrik,

A-s. Tallinna paberivabrik E. J. Johanson,

A-s. paberivabrik „Koil“,

Türi paberi- ja puupapivabriku a-s.

ja 2. veebruarist s. a. müüki algasime.

Eesti paberi aktsia-selts

Tallinnas, Pikk tän. 11

Telef. nr. 33-96 juhatus

„ „ 33-97 üldine

„ „ 33-98 müügiosakonna

Telegrammi aadress „PABER“.

LADUD:

Tallinnas, Viru tän. 9, telef. 1-49

Tartus, Kүүtri tän. 5, telef. 4-77

Pärnus, Elisabeti tän. 21,

telef. 2-15.

Töökool ja õppekool. Kasvatus-teadusline teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraldused. Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind 60 mk.

Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus. Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind 100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach. Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

Mida võiks igäiks suguhaigustest teada. Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada. Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach. Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Burmeister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Cooper. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 mk.

Prints ja kerjus. Romaar. Mark Twain. Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed rõõmud ja mured. Muinasjutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi. Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutustanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik. Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused lastele. K. E. Sõöt. R. Kiviti ilustused. Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius. Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 mk.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga. Hind 80 mk.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riikad. Kuus lõbusat lugu. Piltides kujutanud Wilhelm Busch. Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 mk.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3-6-a. lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omavalgus edasi. Karakteri kasvatusline lugemine. Gzyk, Paul v. Tõlkinud G. E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taevalaabus. Muinasjutt-broshüür. J. Oro. Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pääladus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediit-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

„AGU“

**kirjanduse-, kunsti- ja kultuursisuline
perekondlik pildiajakiri jõudis
käesoleval aast. 3. aastakäiku,
ilmudes iga 2 nädala tagant
mitmeti muudetud ja uuen-
datud kujul.**

„AGU“ sisaldab va-
litud oma- ja
väljamaa ilukirjandusi: jutte,
luuletusi, artikleid ja vesteid.
Toob reproduktioone kuns-
tiuudistest.

„AGU“ toob kirju-
tusi ja pilte
Eesti kultuurelu sündmustest.

„AGU“ jälgib välja-
maa sünd-
musi sõnas ja pildis. Piltide
elavuse, mitmekesiduse ja
rohkuse pääle pannakse
rõhku.

Käesoleva numbriga al-
gab Chestertoni huvitav
kriminaalromaan „**Mees,
kes oli neljapäev**“, Selle
juhtumisriikka romaani voo-

ruseks on, et ta on põnev
ja ühflasi suure kunsiväär-
tusega teos.

„AGU“ perekonna-
lehena toob
võimalikult igas numbris
kindlad osakonnad, nagu:
teatri, muusika ja kirjan-
duse-kunsti ringvaated; kä-
sitöö ja moe, spordi, male,
nalja ja «mitmesugusi» osa-
konnad.

„AGU“ loodab an-
da võivat
iga numbriga rikkalikku,
huvitavat, mitmekesist, kuid
väärtuslikku lugemist ja
vaateid. Tal on laialdane
ja tuntud kaastöölise ring-
kond.

„AO“ tellimise hind

1 kuu pääle	80 marka
3 „ „	240 „
6 „ „	460 „
12 „ „	900 „

Üksiku numbrü hind 40 mrk.

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	4000 marka.
1/2 „	2000 „
1/4 „	1000 „
1/16 „	250 „
Esimese kaane sisekülj	6000 „
Viimase kaane väliskülj	8000 „

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Pääle selle
võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi posikonitorite kaudu.
Kirjade address: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2.